

THEOREMATA

PRIMI LIBRI

QUATTOR.

*

3

- 1 *Quæ in medicamento purgante deligendo sunt obseruanda, ac æstimanda: primo, propria scilicet ipsius essentia: secundo, facultas.*
- 2 *Qua ratione vis medicamenti malefica priusquam sumatur, corrigenda sit. Quod duplici fit ratione: vna cap. 14. Lib. 3. simpl. quidem, admisto ei altero medicamento, & eo ipsi contrario, vel tota sua substantia seu proprietate sua, vel temperie, vel effectu: admisto, inquam proportione iusta. Altera vero ratione per quadruplicem artificis industriam. 1. coctionem, 2. lotionem, 3. infusionem, 4. triturationem.*
- 3 *Quibus remedijs propulsemus incommoda tria in nobis à medicamento excitari solita purgandi tempore. Primum materias ab eo moueri, sed non vacuari. Secundum, eas vacuari quidem, sed molestè & illegitimè. Tertium, vacuari ultra quàm conuenit.*
- 4 *Quibus auxilijs sanemus affectus in corpore post purgationem relictos, quales ferè sunt tredecim, singuli capitibus singulis à nobis traditi, 1. Febris, 2. Cephalalgia, 3. Vertigo, 4. Visus obtusitas, 5. Ventriculi imbecillitas, 6. sitis, 7. Singultus, 8. Ventriculi dolor, 9. Intestinorum Ulceratio, 10. Deiectio cruenta, 11. Tenesmus, 12. Corporis laxitas & debilitas, 13. Convulsio.*

THEOREMA

PRIMUM.

*

Medicamen-
tum purga-
torium hu-
more sibi fa-
miliare tra-
hit similitu-
dine totius
substantie,

sed adiutu-
nis enim res (vt à Philosophis dicitur) facultate duplici est do-
calore, Gal. tata & prædita: vna quidem elementari, qua calfacit, refrige-
lib. facul. na rat, [humectat, siccatur,] non autem purgat: altera verò cœle-
tu. & simp. sti, hacq; vel communi, vel sibi propria, & temperiem illam
Quod Gale dirigente, & qua hoc medicamentum est purgatorium, illud
nus vocat to hanc, vel illam vacuationem prouocat, aliud aliam atque aliã
sius substã- habet virtutem. Quæ omnia potest medicamentum à cœlesti
vie similitu virtute ad temperaturam accedete. Rebus enim omnibus na-
dinem, seu tura (vt inquit Plato) proprietates quasdam indidit, quibus hæ
qualitatis ipsæ quod sibi est proprium agunt, idque pro formæ natura
proprietas & motione insita, cum nullius rei actio propria esse possit
sola experie vlla, nisi quam forma ipsa excitat & dirigit. Hoc autem de-
tia noscendã, monstrare, medici non est, sed philosophi, altiora speculantis.
Mesues vir- Absurdum igitur fuerit existimare, à simili trahi simile: ab-
tutem cœle- surdus, à contrario: contraria enim mutuo se expellunt, non
stem, seu for attrahunt. Medicamentum prætereà humores purgat, sed na-
mã specifi- turâ eius actionem inchoante, limitante, dirigente. Nam ipsa
cam, seu oc- humorum vacuatio naturæ est opus, sed per medicamentum
cultã quali- ipsius naturæ artificis instrumentum. Natura enim (vt ait
tatem, ap- Hippocrates) morbos curat, non medicus: medici verò munus
pellat. præcipuum est, naturæ instrumenta suppeditare: quæ si opus
Medicamen naturæ, aut quantitate, aut qualitate malefica vincunt, immo-
tum quali-

tatibus sensui alicui manifestis similem sibi humorem non trahit. sed tota sua sub-
stantia seu qualitate occulta similem.
Medicamentum potestate calidum est, actu verò calidum fit à nostro calore nati-
uo, tuncq; attrahit humorem quemuis, prius tamen sequi paratiorem, substantia
verò tota prius familiarem, deinde sequi promptiorem.

40
dera

- * Medicamentum purgans largius sumptum, largiori tantum vacuatione per se nocet: per accid. verò spasmus, synopem, tremorem, &c. inducit. † Medicamentorum pur-
 deratiùs agunt magno naturæ incommodo. Quantitate verò gatiù quali
 si plus quam natura exigit, vincant, noxam multitudinis inue- tate malefi-
 hunt: si autē qualitate malefica, non multitudinis modò no- ca noxiorū
 xam, sed aliam quoque atque aliam excitant. Quapropter tua differentiæ.
 interest, * medicamēta malefica à salubribus discernere. † Sunt Gale. initio.
 autem malefica quædam toto genere, quorum virtus effrenis lib. II. simp.
 10 omnibus est cognita, vt thymelæa, lathyris, euphorbium. Alia & sine lib.
 [specie tantum, vel accidente maligna, eaq;] in multis generi- 2 ad Glauc.
 bus, vt turbith nigrū, agaricus niger, & durus, colocynthis vni- & in vsu
 ca in planta sua, scammonium Scenticū, à quibus [ambobus] theriaces.
 abstine, nisi si quando in magnis affectibus est his [prius omni Medicamēta
 ratione correctis] vtendum, idq; cum formidine, & præmedi- mēta, vt ma
 tatione. Morbis enim quibusdam venena sunt salubria, vt vi- terias cate-
 pera elephantiasis, malefica tamen vi eius modis omnibus, vel ras, salubre
 saltem quibus nobis licet, fracta, vt dicemus [lib. 2.] quāquam faciūt, quā-
 stolidi quidam, præcipuè rustici, & idiotæ improvidi, quibus- titas, quali-
 20 dam non castigatis vtuntur, ignorantes, quātam noxam prin- t. us. tempus,
 cipibus corporis partibus, & virtutibus ipsū corpus guber- Gal. lib. 1. et
 nantibus, afferat venenum illorum perniciosum. Neque tan- 4. san. tuē. et
 tum hæc deleteria sunt vitanda, sed omnia quoque alia medi- alibipassim.
 camenta etiam benigna, nisi dicendæ possit (si per Dei gratiam Medicamēta
 mihi licuerit) conditiones obseruentur. Huius autem obserua- mēta male-
 tionis in secernendo * medicamentum benignum à malefico, ficū à beni-
 methodus versatur in consideranda medicamenti substantia, gnoscernes,
 temperatura, sequentibus temperaturam qualitatibus, tactili- substantia,
 bus, olfactilibus, gustatilibus, [visibilibus] tempore, loco nata- quantitate,
 30 li, vicinia medicamenti alterius, numero. Ab his enim singu- qualitate,
 lis differentiis dispositio quædam propria & virtus medica- actiōe, situ,
 mento acquiritur. Porrò à medicamenti substantia differen- tempore.
 tiæ ipsius sunt obseruandæ, si id est leue, graue, rarum, den- I
 sum, crassum, tenue, lentum, friabile. Per quæ medicamenta Qualitates
 bona à malis secernere poteris. Quæ enim sunt inter hæc fa- hæ tactiles,
 cultate valentiora, qualia sunt omnia trahēdo purgantia, quò quia substā
 sunt leuiora, eò meliora, grauiora autem maligna. Ob id scam- tia per se nō
 monium, colocynthis, euphorbium, agaricus, nitrum, aloë, & sensibili sūt
 si milia leuiora sunt præstantiora: similiter quæ humiditatem pxime, ipsū
 40 habent excremētosa, vt agaricus, turbith, polypodiū, scilla, declarant.

Quæ medi- & similia leuiora sunt meliora. Contrà verò grauiora sunt
camēta pur meliora, vel quibus coacta esse substantia debet (vt hermoda-
gantia com etylus, iris, cyanus lapis:) vel quæ comprimendo purgant (vt
mendāt. Le- myrobalani, species rhabarbari, absinthium, absinthij succus)
uit. is. graui vel quæ leniendo purgant & lubricando (vt psyllium, pruna,
tas, tenaci- myxa, cassia fistula:) vel quæ plena, non vacua esse oportet,
tas. qualia cassia fistula, tamar Indi, balanus myrepfica, cuius,
Absterzēdi granum nil, [quod cartamum Indicum quidam vocant,] rici-
potentia, & nus, & similia. De substantia rara, vt de leui: de dēsa, vt de gra-
in gustu a- ui est iudicandum. Quamuis autem substantia friabilis esse 10
speritas & tenuis, & lenta esse crassa videatur, tamen id absolutè verum
tenit. is, note non est, cum ex his quæ substantia sunt crassa (vt idem de te-
sunt medica nui pollicear) quædam lenta & friabilia inueniantur, vt ex
menti consi aloë crassa quædam lenta, alia friabilis. Idem ostendunt scam-
stētia, li. 9. monium, salis species, & nitrum. Sagapenum quoque est len-
simpl. ini. tum & tenax, sed tenue: & item anacardus. Non est igitur vni-
tio, in terra cum tenue, friabilis causa, neq; crassum lenti & glutinosi, sed
Samia. à puritate & impuritate cum tenuitate & crassitie iuncta, pro-
Raritas. ficiscitur vtrunque: nam purum & tenue est friabile, impurum
Densitas simul est crassum, & lentum. Præter illa quorum essentia est 20
Tenuitas. humida lenta, vt saccharum, saccharum candum, manna. In
Crassities. his enim quod purius & tenuius, est glutinosius.

Lentor. A temperamento autem medicamentum benignum à ma-
Friabilitas. lesico seceenitur, per qualitatum primarum actiones & ope-
 2 ra: nam medicamentum calidum, calfactio, tenuatio, rarefa-
Effecta ca- ctio, maturatio, coctio, viarum apertio, & similia effecta pro-
lidi ordine pria consequuntur: si autem immodicè calidum est, morsus,
 1. & 2. 3. 4. desiccatio, sitis: si denique est summe calidum, inflammatio,
Effecta fri- vltio cauterij modo, morsus acerrimus, attractio immodica,
ord. 1. & 2. cōsumptio, phœnigmos, id est, rubrificatio. Frigidum autem 30
 3. 4. frigefactio, cruditas, & similia: si supramodum est frigidum,
Effecta hu- coarctatio, obstructio: si extreme frigidum est, cōgelatio, [stu-
midi sicc: pefactio] mortificatio. Humidum item, humectatio, lubrica-
plura de his tio, lenitio, glutinatio: si admodum est humidum, obstructio
initio lib. 2. flatus, nausea, & similia [præsertim si etiam glutinosum sit.]
de ratione Siccum denique, siccatio, rarefactio, emaciatio, coarctatio ca-
comp. med. uitatatum, cutis corrugatio, cutis scissio, furfuratio, & similia.
scripsimus. Propterea medicamentum purgans calidum, salubrius frigi-
Vita enim do: humidum sicco, & etiam calido. In summa quanto medi-
 à calido in camentum est temperamento hominis medio propinquius, 40

tanto salubrius: quāto remotius, tātō malignius. † Quod si qua *humido:*
 litatibus his à mediā hominis temperatura extreme recedat, mors à con-
 venenum potius est dicendum, quā medicamentum. *trarijs, ob*

Tactus index est certus, mollis, duri, asperi, lenis: molle est, *id intem-*
 quod cedit nostræ carni: durum contrā, cui nostra caro cedit: il *peries fri.*
 lud quoq; facile patitur, alteratur, corrigitur: hoc difficulter. *sic, pernicio-*

Asperum quoque à siccitate est, lene ab humiditate: ob id quæ *sior, licet a-*
 medicamenta purgantia, præsertim virium violentarum, sunt *lia etiā im-*
 lenia, sunt salubriora, & alia similiter, præsertim quibus & le- *modicæ no-*

20 nibus & asperis in eodem genere esse contingit: aspera contrā. *cent. 3.*
 Sic colocynthis, absinthium, fumaria, elaterium, agaricus, & † *Sequentes*
 similia lenia probantur, aspera improbantur. *temperatu-*

Medicamenta bene olentia sunt salubriora, quia odor ille *ram quali-*
 bonus, partes principes facultatum, ceu fontes roborat, spiritus *tatis.*
 instaurat, & facultates animamq; exhilarat: grauis contrā ob *Tactiles*
 id effecta molesta, & difficilia illi succedunt. *alia in sub-*

Sapor autem præter cætera obseruandus in iudicando me- *stantia sunt*
 dicamento purgante salubri, aut insalubri. Nam hic medica- *dictæ.*

20 tem loco de saporibus tantum nobis est dicendum, quantum *Olfactiles.*
 ad discernendum medicamentum bonum à malo pertineat, *Gustatiles*
 quatenus scilicet eos propriæ quædam & puræ dispositiones *sapores tem-*
 omnino consequantur. *peramen-*
tis certius

Acre enim medicamentum facile inflammatur, mordet, pe *indicant,*
 netrat, aperit, vrit, vlcera, flatu dissipat, tenuat, incidit, sepa- *quā odo-*
 rat, resoluit, è longinquo attrahit, siccatur, emaciat, sitim facit: ob *res, colores*
 hæc omnia citò & valenter agit, & sua tenui essentia ama- *lib. 4. simpl.*
 rum medicamentum, & cætera imbecilliter aut tardè purgan *Effecta sa-*
 tia, celerat, & purgantiora reddit. *porum seu*

30 Amarum autem siccatur, consumit, vlcera, aperit orificia ve- *temperamē*
 narum, hæmorrhagiam mouet, à putredine vindicat, terget, *torum, quæ*
 incidit, torminosum est, conturbat, resoluit, attrahit, sed tar- *ipsi sapes*
 diùs, quā acre: flatu dissipat, sitim excitat, valenter agit, sed *sequuntur.*
 tardè, suaque crassa substantia acre obtundit. *Actus.*

Salsum verò incidit, terget, tenuat, liquat, mordet, à putre- *Amari.*
 dine vindicat, conturbat, subuertit ventriculum, & ad vom- *Salsi-*
 tum impellit, siccatur, sitim excitat, asperat, expurgat radendo,
 aperit, & hæc omnia opera imbecillia & tarda efficit: ob hæc,
 suamq; mediocrem substantiam, omnia imbecilliter, & tar-

40 dè soluentia roborat.

- Pinguis.** Vnctuosum item lenit, lubricat, laxat, mollit, abominabile est, & nauseabundum, flatus gignit, obstruit, Hæc omnia imbecilliter & tardè perficit, suaque mediocri substantia acre, amarum, falsum reprimat.
- Dulcis.** Dulce lauat, lenit, obstruit, flatulentum est: omnia autem hæc præstat imbecilliter, nec citò, nec tardè, sed in horum medio: acre autem amarum, falsum quoque reprimat, sed insipidum roborat.
- Acidi.** Acidum penetrat, aperit, incidit, diuidit, tenuat, terget, densat, asperat, extinguit colorem, citò agit hæc opera: sed in medio valentium, & imbecillium est: sua denique substantia tenui acre obtundit, dulci & insipido vigorem addit.
- Acerbi, austeri.** Stypticum intrò cogit, densat, repellit, roborat, diuisa glutinat, tardè & imbecilliter agit, suaque substantia crassa prædicta omnia obtundit, quibus acre, [amarum,] & falsum vires addunt.
- Insipidi.** Insipidum denique lubricat, flatulentum est, obstruit, densat, congelat, calorem extinguit, & hæc omnia tardè, & debilitat, sua tamen substantia mediocri, acre, amarum falsum, acidum reprimat. 20
- De medicamentis purgantibus iudicia ex sapore.** Propter hæc, quæ medicamenta purgantia sunt solùm & omnino acria, vt euphorbium, thymelæa, sunt maligniora, quàm synceriter amara, vt colocynthis, cucumer agrestis. In horum medio sunt acria simul & amara, vt scammonium. Innocentiora his sunt acria simul & styptica, vt thymum, epithymum. His adhuc mitiora, quæ amara, simul & styptica sunt, vt rhabarbarum, absinthium, fumarica, [aloë:] in horum medio acria & amara, & simul styptica, vt stœchas. In summa quanto medicamentum ab acri & amaro sapore recedit longius tanto est benignius: quoque acris & amari medicamenti proportionem styptica substantia magis vincit, eò est saluberrimum. Saluberrima quoque sunt dulcia, vt cascina fistula, manna: & insipida, vt psyllij viscago: & dulcia simul & acida, vt pruna, tamar Indi. Minus his salubria, dulcia & amara simul, vt violæ: meliora, quibus ad dulcedinem & amaritudinem accessit styptica substantia, vt rosæ: stypticitas enim medicamenta omnia purgantia reddit salubriora. Quibus autem natura deest, salubre aliquid ars naturæ imitatrix & ministra, id sufficere debet, quo autem modo, dicemus postea. 30
- Alimenta medicamentosa sunt meliora. lib. 8. compo. ph. part. in cõp. Andromachi cyphoidibus.**

Ex colore autem secretio medicamenti benigni à mali- *Visiles.*
 gno certa, & vniuersalis sumi nequit, quanquam ex accidenti *Gal. cap. vi.*
 in quibusdam generibus sit ordinata & scientifica: vt agari- *ti. lib. 4. sim*
 cus, colocynthis, turbith, alba sunt præstantiora: nigra, malefi- *pli.*
 ca scammonium subalbum aut varium, est bonum: nigrum
 verò, malum: rosa exactè rubra, melior, & alia aliter, vt in sim-
 plicibus singulis docebimus. De his autem qualitatibus tem-
 peramentum sequentibus, si plura requiris, lege philosophiam
 naturalem.

10 Ad medicamenti quoque delectum rectè iudicandum, & *4. Tempus.*
 bonum sit an malum expendendum, tempus iuuat, tum quo
 medicamenta sunt præcipuè colligenda, vel non colligenda:
 tum quanto virtus medicamentorum durare potest.

Quædam enim recentia sunt meliora, quàm vetera: alia
 contra, dum antiquata sunt, euaserunt meliora: alia in horum
 medio sunt.

Meliora siquidem recentia sunt, primò styptica & amara:
 (nā cum ipsa sint siccissima, vetustate adhuc sicciora euadūt,
 ob id deteriora) secundo loco, quorum facultas imbecilla est,
 20 aut superficialia, aut facillè resolubilis, ob raram corporis me-
 dicamentorum texturam. Antiquatis enim his tempus vires
 omnes resoluit. In contrariis horum contra res habet, hoc est, *Salsa recent*
 antiquata sunt præstantiora, & acria similiter. Tempore et- *ria nausea-*
 enim calor eorum inflammabilis & superficialius (quo hæc, *bunda ob*
 dum recentia sunt, mordent & vrunt) expirat, acrimonia au- *largam hu-*
 tem à reliquo obtunditur. *miditatem*

Media autem recentium & antiquorum, dulcia, insipi- *putatur, ob*
 da, & salsa sunt præstantiora. Nam salsa recentia turbant ven- *siccitatē ve-*
 trem, & euertunt ad nauſeam & vomitum: veterata eadem, *ro auctā an-*
 30 morſu violenter pungunt. Reliqua duo recentia quidem ob *tiquata*
 largum humorem excrementosum sunt flatulenta: [veterata *mordēt. Ep̄*
 verò, exanimata sunt.] Recentia verò & antiqua intellige pro *thymū, rha-*
 cuiusque generis natura, [non eodem dierum, mensium, vel *barbarum*
 annorum numero metienda:] nec quæ germini proxima sunt etiā *trima,*
 recentia, nec iam vetustate putrentia, & velut iam cinefacta: *sunt adhuc*
 veterata hinc intelligo, sed minus diu, aut magis, post colle- *recentia.*
 ctum seruata. Quo autem sint tempore medicamenta colli- *Lib. 2. in sim*
 genda, quandiu & viribus integris seruari possint, postea Deo *gulis simpli-*
 auspice dicemus. *cibus.*

40 Locus autem natalis, quia mendicamentis simplicibus mul *5, Locus*

tis non modò promptam generationem & felicem præstat, sed & propriam quandam virtutem impertit, in medicamentorum delectu, maximi faciendus est. Natura etenim (vt *In Timæo.* Plato inquit) locis quibusdam, aliquas virtutes proprias impertit, quas illa rebus in se genitis & crescētibus communes faciunt, sed tantum diuersas, quantum causæ harum differunt, & artifex natura est multiplex. In locis itaque liberis, excrementum, &c. in taq; nulla sortitis, plantæ proprietatam perfectionem que affe-
agro non quuntur generi suo debitam: in non liberis, excrementorum
stercorifato naturam induunt, & à perfectis degenerant. Attrahunt enim
vel aliter singuli ex terra alimentum sibi familiare, & conueniens: vitis
corrupto, (verbi gratia) dulce: lupinus, nitrosus: colocynthis, cucumer
melius & agrestis, amarum, ex partibus terræ adustis natum. Eius au-
durantius, tem rei inquisitio, sermonis non est præsentis, sed altioris.
licet par- Ob id plantæ humido excrementoso præditæ natura, in lo-
cis. cis [humidioribus quidem, deteriores:] siccioribus verò, præstantiores euadunt: sicciores contra, in locis siccioribus, peiores, [meliores, in humidioribus:] sic agaricus, hermodactylus, turbith, in locis humidioribus damnantur: & thymelæa, cucumer agrestis, colocynthis in siccioribus & calidioribus mala

Absinthium sunt & venenosa: absinthium item maritimum est maleficum
seriphium vt scammonium ex regione Scenitarum: Antiochenum verò
seu marinum est præcipuum: [quæ enim immoderatus calidæ sunt, vt scam-
etiam dam- monium, in locis calidioribus, peiores etiam euadunt, & frigi-
nant Dio. dæ ad portionem.]

scor. et Gal. Ad hæc terræ, & per hanc plantis virtutem magnam im-
libro 6. sim- pertit, & variam non sol tantum, sed aliorum quoque corpo-
pli. rum cœlestium aspectus, hunc locum & illum aliter atque ali-
Guaril pro- ter afficiens. In quo causarum genere, quædam plantæ locum
tatur lacer & cœlum habentes suæ temperaturæ contrarium, sunt me-
ta sylue- liores: aliæ simili emendantur: sic guaril, & aquaticum si sym-
stris, coitum brium, & quæ aliæ humido abundant excrementoso, sub cœ-
valde prouo lo suæ naturæ dissimili meliores sunt, turbith quoque, agaricus,
cas. sed huic scammonium, sub dissimili sunt meliora. Plantæ præterea nõ-
loco non cõ- nullæ ex alterius cuiusdam vicinia * vel cõtactu, meliores aut
uenit agẽ. peiores euadunt: sic hermodactylis scilla, aut raphanus vici-
ti de platis. na, vigorem addit: & thymus epithymo, & quercus polypod-
 6 dio, & sennæ ruta. Contra autem maligniora euadunt, scam-

* Vicinia et
contactus. monia, esulæ aut tithymalis propinqua: polypodium, lapidi-
 bus: epithymum, ozimo. Numerus quoque plantarum vel fru-
 ctuum

Etuum, vires eorum mutat: nam cassia fistula singularis & sola est præstantior: cōtrā sola colocynthis, scilla, cucumer agrestis, deterior: vis enim plantæ & terræ, diffusa, multisque distributa, est remissior: tota verò in vnicam plantam, aut fructum solum coacta, valentior. Eodem pertinet fructus quantitas, quòd in paruum virtus coacta, est valentior: in magnum soluta, imbecillior: ob id colocynthis magna est melior.

*De medicamentorum delectu, indicatione
sumpta ab ipsorum facultate.*

10

Medicamentum purgans à nostro calore in energie in reductum, motu violento vacuat: neq; enim vacuaret, nisi naturæ vim afferret: vacuat autem proprium & familiarē sibi humorem, non etiam alium quemuis, nisi actio eius, ob quantitatem iniustam [& qualitatem alienam] effrenis ac immodica euaserit. Quanquam verò omnia propè medicamenta purgantia genere sunt deleteria, ac sua violētia naturæ nostræ grauisima: ipsa tamen natura, quibus potest modis, illorum motibus facultates nostrum corpus dispensantes purgando dissoluentibus occurrit: dum corporis excrementa illis trahentibus, non modò facilis permittit, sed etiam his per medicamenta expellendis, tanquam onere leuata, recreatur, nō minus quam si ipsa motu suo naturali expelleret.

Porro fit purgatio duobus potissimum modis (vt libro primo Aphorism. meminit Hippocrates) interdum vomitu agitata sursum ad stomachum materia: frequentius, deiectione, excrementis ad aluum deturbatis. Ne putes autē medicamentum purgans ventriculo receptum ad humorem vacuandum penetrare, sed vi attractrice sibi insita delectu quodam cognatum humorem & familiarē, ex venis & corporis meatibus sensum latētibus, ad se in ventriculū & intestina, rapere: quo modo Magnes ferrum, & succinū festucam, & alia quadam alia attrahunt. Hoc autē humore ventriculi & intestinorum natura dum grauatur, eum expellit: quanquam ad ventriculum rariū reparat: vomitu, si stomachum agiter: aut deiectione, si ad pylorum declinet, vacuandus: frequentius ad intestina, propter multas causas. Materia enim ob insitam grauitatē ad inferna ruit. Præterea venarū meatus, excrementis expellendis dedicati, plures ad intestina, quam ad ventriculū feruntur. Tertio loco

Apho. 2. lib.

1. & Apho.

4. 6. 7. 8. 9.

lib. 4.

Comod. sex

deiectionis.

1

2

3

inte

4 intestina vacuandis excrementis destinavit natura, nō ventricu-
 5 lum. Excrementa enim ad partes ignobiles, & propinquas sedi, à
 6 natura transmitti, fuit melius, quàm ad nobilem particulā, & à

Gale. Apho. sede remotum ventriculum: in quem si repant, ea deici quoq;
 21. *lib. 1.* per intestina præstat, quàm per gulam euomi: quòd pylorum,
 inferiorem ventriculi portam expulsionem, gulam verò attra-
 ctioni, dedicavit natura. Ex quibus apparet, eandem naturam
 medicamenti purgantis opus deiectione potiùs, quàm vomitu
 moliri: omnis enim partis actio contra primum naturæ inflitutum facta, est improspera. 10

Est igitur medicamentum purgās aut vomitorium, aut de-
 iectorium.

*Medicamen- Vomitorium est, quod stomachum (id est, os ventris supe-
 tum purgās rius) suæ substantiæ proprietate debilitans, & in ipso immo-
 duplex, Vo- rans, ad ipsum ex hepate intestinis, & partibus cæteris, mate-
 mitorium. rias attrahit, à quibus offensus stomachus, & ad nauseam euer-
 sus, vomitu per os expellit, motu scilicet suæ naturæ cōtrario.*

Deiectoriū. Deiectorium est, quod in ventriculo manens: ab hepate, &
 cæteris partibus humorem sibi familiarem, ad intestina po-
 tiùs attrahit, propter commoda priùs dicta, à quo quidem hu- 20
 more irritata naturalis intestinorum facultas, ipsum, vt solet
 alia excrementa, ad sedem protrudit. Sicq; vomitorium me-
 dicamentum, est tantum vomitorium: & deiectorium nihil
 aliud, quàm deiectorium. Est autem quando deiectorium fit

*Medicamen vomitorium (vt etiam aliquando contrà, vomitorium fit deie-
 tum ex de- ctorium) illudq; ob naturam vel medicamenti, vel ægri, vel
 iectorio fit vtriusque simul. Medicamentum enim, si ventriculo superna-
 vomitorium tat, aut stomacho molestum est, ipsumque valenter agitat &
 vribus cau- subuertit, aut nimis abominabile est, fit pro deiectorio vomito-
 sis. rium. Adhæc, cui stomachus tum est imbecillus, cum sumi- 30*

*Medicamen- tur medicamentum deiectorium: cuius sterces iam ficius in-
 ti. testinis obstructis, pertinaciùs hæret: aut intestina ipsa arctata
 Aegri. & angustiora reddita sunt, aut flatus aliquis medicamentum
 subleuat, vomitoriū euadit. Postremò corporis aut animi mo-*

*Vtriusque. tus aliquis immoderatio: vel fœtor: vel rei abominabilis aspe-
 ctus, & similia, medicamentum deiectorium reddunt vomito-
 rium. Vt contrà, quod natura sua est vomitorium, euadit de-*

*Medicamen- iectorium, causa similiter medicamenti, vel ægri, vel vtriusq;
 tum ex vo- fed ratione diuersa. Si enim medicamentū ex sua natura prom-
 mitorio fit ptè ad aluum descendat, aut ei grata quædam sint admixta: si 40*

item

item stomachus tunc est robustus, aut ob inanitionem & ve- *deiectionum*
 hementem famem valēter appetit, aut alius natura est lubri- *tribus cau-*
 ca & facilis: si denique iucunda quædam obiecta externa ap- *sis.*
 prehensionem medicamento prohibeant: id pro vomitorio fiet *Medicamen-*
 deiectionum. Huc accedit, quod natura in melius omnia pru- *ti.*

tenter dirigens, rem vomitoriam efficit deiectionem, propter *Aegri.*

dicta prius commoda. Ex vomitoriis præterea quædam sunt *Vtriusque.*
 vehementia, alia clementia, quædam mediocria. Vehementia Vomitorio -
 quidem, quæ naturæ ipsi vim magnam afferunt, ut vomitu *rum differē*
 10 vacuent: qualia sunt elleborus albus, struthium, thymelæa, ba- *tie tres, à*
 lanus, myrepica minor, lathyrus, ricinus, thapsia, ruta agrestis, *maioris &*
 cucumer agrestis, & similia. Clementia, vi nulla, aut minima *minoris ra-*
 naturæ molestia, vomitum cient: cuiusmodi sunt, asarum, flos *tionē sum-*
 myricæ, semen cæparum, anethi, atriplicis, melanthij, rapæ, *pt.e.*

rhaphanidis, rhaphanus, sal, & similia. Mediocria sunt, nux vo-
 mica, cnicus, nitrum, sal gemma, sal Indus, balanus myrepica

maior, & similia. Medicamentum autem deiectionum va- *Deiectiono -*
 cuat facultate propria sibi insita, eaq; aut dissolvente, ut scam- *rum differē*
 monium, turbit: aut per adstrictionem exprimente, ut myro- *tie quatuor*

20 balani: aut leniente, ut cassia fistula, manna: aut lubricante, ut *Trahendo.*
 mucago seminis psyllij. Cæterum quæ dissolendo purgant *Comprimē-*
 & deiciunt, ferè eadem vel attrahunt, vel eradicant: attrahunt *do.*

quidem, à supernis partibus materias: eradicant ab infernis. *Leniendo.*

Reliquis verò tribus deiectionum generibus facultas pur- *Lubricādo.*

gatrix insita, est admodum imbecilla: ob idq; parum perspi-
 cua, ut quæ solum materias, quibus ipsa occurrunt, euacuet,
 neq; hepar transcendat. A' capite autem per accidens vacuare
 videri hæc possint, quod materias ad ipsum tolli consuetas va-

30 cuant. Medicamenta enim purgantia iuuant per se, quædam

etiam per accidens. Per se enim, quæ ex sua temperie, & pro-
 pria facultate commodant, ut pituitæ turbit: bili flauæ ta-
 mar Indi, temperatura & proprietate opponuntur. Per acci-
 dens verò, id est, alio aliquo interueniente, quando quædam
 ab aliquibus fiunt contra propriam ipsorum facultatem, ut hæc
 ab his posse fieri non facile credatur, ut scammonium cum sit
 calidum, corpus tamen refrigerat, per accidens scilicet, seu per
 calidæ materiæ vacationem: qua enim causa præsentē fit hoc,
 eadem absente fit contrarium. Facultas præterea medicamen-

40 torum, in materias ostenditur, quando ea humorem sibi fami-
 liarem delectu quodam educunt: non autem (ut quibusdā vi-
 sum

sum est) eum, qui cæteris in corpore sit largior, & post hunc, alium copia illi proximum. Nam omnia medicamenta purgantia pituitam ferè vacuant, utpote in nobis utraque bile propè semper largiorem: quod falsum est: imò humorem absolute non vacuant, sed hoc genus medicamenti, humorè hunc sibi familiarem delectu quodam expellit, eumq; interdum tenuem, crasso in nobis relicto: interdum contrà. Cuiusq; enim medicamenti purgantis actio insita, & bene directa, hæc eligit, illa relinquit: hunc vel illum humorem respicit, nõ omnè: nec ultra quàm passurus humor exigit, transgreditur, nisi immoderatus agat. Rei cuius abundè scientem te naturalis philosophia reddiderit. Medicamentum igitur omne, humorè sibi familiarem primum educit: deinde illum, qui ad sequendum magis est habilis, postea alium sequi paratiore: postremò sanguinem, quem ceu thesaurum quendam natura, quandiu potest, retinet, trahi que prohibet: tandem verò victa, trahentibus permittit expellendum. In hac autem humorum successione, primum sibi cognatum trahit medicamentum, suo iure directum: alios verò tanquam degenerans, ob actionis vehementiam: quomodo si quis irasci facilis, ira sic incitetur, ut furiat. Tunc enim rectas actiones suas, ultra quàm par est, & quàm statuerat, transgredietur. Hoc autem ordine vacuant materias hæc purgantia medicamenta, ut cholagogum bilem primum trahat, hinc pituitam, postea atram bilè, postremò sanguinem: phlegmagogum pituitam primum educat, postea bilem flauam, hinc atram, postremum sanguinem: Melanagogum deniq; bilem atram primum, deinde flauam, tertio pituitam, ad postremum sanguinem. Nullum enim medicamentum facultatem habet primam, & per se hæmagogum, id est, qua sanguinem abigat & vacuet, quem natura usq; ad postremum retinet, neq; trahi permittit, nisi coacta vi medicamenti immoderatiore. Quod si sanguis iam corruptus est, ac computruit, sanguis esse desinit, & portione tenui in bilem flauam abiit, crassa in atram, ut inquit Gale, quam utranque medicamento purgante vacuari posse, nemini ambigitur. Omnia autè, quæ summè & effreni virtute purgant medicamenta, sanguinem tandem, non tamen propria vi educunt, sed vel excoriatis venis, vel orificiis venarum, tam latè apertis, ut sanguis effluat: vel sua vi immoderatiore, extremam vacationem moliente. Qualia sunt, aloë mala, cucumer agrestis, centaorium, colo-

Hippoc. lib.
de natu. hu-
mana.

Lib. 2. de dif-
ferent. febr.
cap. 12.

cynthis vnica in planta vna, scammonium è regione Scenitarum, euphorbium, thymelæa seu granum gnidium, præferim paruum. Sunt tamen medicamenta quædam, sanguinem purū & clarum efficientia, vt lupulus, adiantum albū, rhabarbarum Sceniticū, serum lactis, præcipue caprarum bono pastu educatarum: succus rosarum, casia fistula, absinthium, fumaria, aloë, succus bonorum fructuū, vt damascenorum, asphodelus, potissimumque ipsius succus, & similia. Medicamenta autem præcipue cholagoga sunt, aloë, scammoniū, absinthiū, 10 eupatorium, lupulus, myrobalani citreæ, fumaria, rhabarbarum, serum lactis, succus rosarum, violæ, casia fistula, tamar Indi, manna, psyllium, pruna, succus fructuum bonorum. Phlegmagoga verò magis sunt, myrobalani cepulæ, emblicæ, bellericæ, sal gemma, colocynthis, turbith, stœchas, iris, sarco-colla, balanus myrepica, ricinus, hyssopus, thymus, opopanax, sagapenum, euphorbium, aristolochia, cnicus, centauriū, eupatorium, agaricus, cucumer agrestis, hermodactyli, scilla, cuminum, asarum, polium, polypodium, vrtica, zingiber, serum lactis, mei, saccharum rubrum. Bilem atram proprie 20 & potissimum vacuant, epithimum, stœchas, myrobalani nigræ, polypodium, esula, calaminthe montana, senna, elleborus niger, sal Indus, sal naphthicus, sal niger, lapis cyanus, lapis Armenus, & similia.

Humores quoq; vstos, senna, myrobalani nigræ, fumaria, lupulus, volubilis maior, serum lactis, & similia.

Aquas denique, turbith, thymus, adiantum album, euphorbium, ricinus, cucumer agrestis, centaurium, aristolochia, sal, sal gemma: aquam autem rufam, iris cucumer agrestis, agaricus, sagapenum, granum gnidium, esula, æs vstum, & similia.

30 Medicamentorū quoq; facultas quædā est partibus quibusdā familiaris, eas iuuans, & humoribus superfluis expurgās. Expurgantur autem hi humores à vetriculo, & intestinis facillime: à venis mesaraïcis, minus prompte: & his adhuc ægrius ex venis simæ hepatis [& gibbæ.] Difficiliter item à venis tenuibus singularum corporis partiū: difficillimè à iuncturis, præsertim cum ipsi dictis partibus diu immorati sunt, & impati tenaciū adhærent. Cum autē medicamenta soluendo purgantia possint à partibus remotis, supernis quidem attrahere, infernis verò eradicare: tria verò reliqua purgantium genera 40 materias potius obuias educunt, illis in parte difficulter vacuan

Medicamen
ta quæ, quas
partes respi
ciant. Gale.
lib. 5. simpli.
cap. 23.

Partes quò
longius ab
sunt à ven
triculo &
intestinis et
meatus ha
bent angu
stiores, eò
ægrius pur
gantur.

cuan

cuanda, his in ea quæ promptè vacuatur, vtendum est.] obser-
 uata simul proprietate medicamento cuiq; purgati insita, hæc
 vel illam partem magis respiciēte. Vt partes capitis, agaricus,
 colocynthis, stœchas, aloë, scylla, epithymum, myrobalani cæ-
 pulæ & Indæ, sal Indus, lapis cyanus, lapis Armenus, respiciunt
 magis, & ab his materias potius vacuant. Vt thoracem, & pul-
 mones, agaricus, thymus, hyssopus, volubilis, manna, casia fi-
 stula, sarcocolla, iris, colocynthis, & similia. Ventriculū, &
 intestina, absinthium, aloë, myrobalani, & quæ alia obuias
 tantū materias educunt. Splenem verò, agaricus, senna, epi- 10
 thymum, elleborus niger, stœchas, eupatoriū, absinthium, ca-
 laminthe montana, sal Indus, sal niger, & similia. Hepar item,
 agaricus, volubilis maior, lupulus, serum lactis, rhabarbarum,
 eupatorium, absinthium, & vtriusq; ac rosarum succus, myro-
 balani, tamar Indi, fumaria, iris, granum gnidium, senna, esu-
 la, æs vstum, sagapenum, sarcocolla, & similia. Iuncturas de-
 niq; ac partes alias remotas, hermodactylus, sarcocolla, ope-
 panax, sagapenum, euphorbium, colocynthis, turbith, sal gem-
 ma, sal Indus, centaurium, cucumer agrestis, elleborus niger,
 polypodium, & similia. Ab ipsa verò cute, materias educunt ac 20
 expurgant serum lactis, fumaria, colocynthis, epithymū, aga-
 ricus, polypodium, myrobalani Indæ, volubilis, & similia. Præ-
 ter iam dicta, indicatio ab aëris temperie magni est momenti
 ad rectum medicamentorum purgantium vsū. Nam aëre
 multū calido aut frigido, à medicamentis purgantibus ab-
 stinendum est, quod insinuauit Hippocrates, Sub cane, & ante
 canem difficiles medicationes pronuntians: quia (vt inquit Ga-
 lenus) natura ab aëre calidissimo inflammata [nec acrimoniā
 medicamento purgantis ferente] febres excitantur, & virtus à
 multo calore externo resoluta, & infirmata, à medicamento 30
 purgante magis deiicitur. Adde quod aër externus, balnei mo-
 do, calore suo præsertim immoderatiore medicamento intrò
 trahentis, vim ad cutim attrahens [purgationi obstitit.] Quòd
 si æstate vacuandum est, purgabis (vt etiam iubet Hippocra-
 tes) superiorem ventrem, vt hyeme inferiorem. Rectè si qui-
 dem (inquit Galenus) imperat Hippocrates æstate vomitu
 purgandum corpus: quia tunc bilis flaua abundat, & tota ani-
 malis natura, ob ambientis caliditatem omnino magis ad su-
 periora mouetur: humores enim per anni partium dispositio-
 nem sibi similem augentur, aut minuuntur per cōtrariam sibi 40
 aër

Aph. 5. li. 4.

Gale. hec o-

mnia in cō-

mentario

eius Apho.

Aph. 4. li. 4.

Cōmētario.

Hæc nō ha-

bet eo loco

Galenus. sed

in natura

humana.

æris temperaturam, vt æstate bilis flaua augetur: calida item & acria [& leuia] facile ad superiora feruntur. Dandum igitur medicamentum hoc tempore, quod bilem per superiora educat. In hyeme verò augetur pituita, quæ cum grauis sit, ad inferiora repit: dandum igitur tunc medicamentum, quod per inferiora educat. Medicamenta igitur æstate vitanda sunt, quæ acria & valentia sunt, purgantq; dissoluendo: hyeme verò purgantia lubricando. Illa enim febres, vlcerationes, dysenterias, promptè excitant: hæc diarrhœas, & lienterias. Acria verò illa non in æstu solùm, sed etiam frigore vitanda, quia vt in illo excoriationem & febres (vt diximus) promptè excitant, sic in hoc hypercatharsin, hoc est, purgationem immodicam & virium dissolutionem.

THEOREMA SECVNDVM.

*

De medicamentorum purgantium correctione.

EDICAMENTORVM purgantium tam bonorum, quàm maleficorum differentias prius demonstrauimus: nunc autem horum malignitatè auferre, vel saltem obtundere, & quibus poterimus modis corrigere, partim malitiam eorũ, & excessum frangentibus, partim salubrem aliquam facultatem afferentibus,

30 Dei benedicti beneficentia adiuti, tentabimus. Corrigimus autem medicamentum purgans maleficum, aut misto ipsi altero facultatem habente contrariam ipsi excessui, aut arte aliqua, & industria melius ipsum reddendo. Verùm facultatis contrariæ mistio tribus modis perficitur, vt inquit Democritus. Aut enim malitiam à proprietate innatam, vt qualitatem venenosam, & vitæ nostræ inimicam, aliis proprietatè oppositam natura sortitis, emendamus: aut intemperiem eorum calidam, frigidam, humidam, siccam, contraria qualitate mista, permutamus: aut denique effectis ipsorum noxiis post dicendis, contraria opponimus. Duo præterea omnino obseruantes:

Corrigendâ medicamētō ratio duplex.

Miscendōis cognatio quoad n.

cessaria est primùm, vt medicamētis prædictis sit quædam proprietatum
ad sui mu- inter se concordia, & cognatio, qua sese mutuò afficiant, vt
tationem & transmutatione absoluta, ex his duobus contrariis virtus vna
unionem. consurgat: vt exempli gratia, zingiber, turbith ipsi vim miram
Arist. lib. 1. imprimat: & raphanus, hermodactylis: raphanus autem cum
de genera- turbith, frustra permiscetur: quia his duobus insita non est in-
uione, cap. 7. ter se concordia. Scammonium quoque cor proprietate sua &
calore ipsum inflammante, ac multum dissolvente, lædit: licet
verò ambra cor roboret, & crySTALLUS inflammationem extin- 10
guat, & galla partes dissolutas cogat, tamē nullum eorum re-
ctè scammonio miscetur: quia hæc, ac scammonium agendo
inuicem & patiēdo in vnius virtutis concordiam non conspi-
rant, nec contendunt. Quæ verò medicamenta proprietatibus
suis concordent, ac symbolum habeant, ab his discere, qui rerum
variarum aræna scrutantur. Secundum tibi obseruandum est,
vt proportione idonea misceas hæc, medicamento corrigendo
opposita, inuicemq; agere & pati idonea: vt ex his iam consen-
tientibus, medicamentum resultet vnum, velut pacatū, pugna
omnis expers, magnarumq; virium. De his autem proportio-
nibus, quantum operi proposito expedit, postea dicemus. 20

*Correctio
medicamen-
torū per a-
lia opposita
proprietatū
virtutē ha-
bentia.*

Medicamento purganti proprietatem quandam laudabi-
lem, quæ miscetur opposita conferunt: quorum propria vir-
tutis ab ipsorum forma proficiscens, in his atque aliis varia, ali-
quam medicamenti noxam peculiariter respicit, ac corrigit:
qualia sunt triplicia. Medicamenti enim purgantis virtutem
vel imbecillam augent, vel violentam minuunt, vel mali-
gnam permutant.

Canon primus.

Siquidem medicamentorum actio imbecilla est intenden- 30
da, misto proportione iusta eorum aliquo, quæ actionis vi-
gorem ipsi tribuunt, ob agendi inuicem ac patiendi propieta-
tem cognatam: seu ob totam suam substantiam, non ob calidi-
tatem vel frigiditatem. Quomodo corallium sanat stomachi
imbecillitatem, pæonia epilepsiam, non quia illud frigidum,
hæc calida: aut quia illud graue, hæc leuis: sed quia hanc virtu-
tis dotem vtrunque est sortitum: sic serpens iuuenescere facit,
magnes ferrum attrahit, & alia similiter. Porro medicamenti
facultas purgatrix est imbecilla, quando debilitat, & minùs
quàm opus est purgat, aut tardè purgat, tum scilicet primùm, 40
cūm

eum corpus cibo aut somno reficiendum est: imò interdum die postero: & interdum humores mouet, nō vacuat: interdum coctionem vitiat, cibum crudum, aut tantum coqui coeptum, vnā secum detrahens, ac deturbans. Si igitur medicamēti purgatio fit debilis, imperfecta, parciōr quā opus est (vt turbith reuerā pituitam tantum tenuem vacuat: epithimum parum aut nihil vacuat, nisi eius larga vis sumatur: manna, hermodactylus, & alia multa debiliter vacuant) robur facultatis ei addendum est per ea, quæ ipsi sunt familiaria, & sese mutuō ferunt, vt ex vtrisque conflata virtus vna, purgationem absolutam perficiat: vt turbith, zingibere adiutum, pituitam crassam, & succum crudum vacuat, alioqui per se non vacuaturum. Epithimum cum sero lactis, vel hydromelite, vel sale Indo, vel sale gemma, vel myrobalanis nigris potentiū purgat. Manna cum thymo, aut ammi, aut cardamomo, laudatā & absolutam facit purgationem. Hermodactylus cum cumino, aut pipere, item hermodactyli puluis cum succo scillæ, vel raphani in trochiscos coactus, materiam crassam & lentam à iuncturis mirè educit. Si autem tardiū & longo post tempore purget medicamentū, (vt agaricus, aloë, hermodactylus, turbith, & similia) misce purgationem tutō accelerantia, vt agarico oxymeli, salem gemmam: aloë, aromata: hermodactylo, scillam, raphanum: turbith, zingiber.

Canon secundus.

Medicamēti malignitatem permutamus, his mistis, quæ proprietate quadam id præstant. Malignitas autem medicamenti in eo parte plurima est, quod corpus & senescere cogit, & vsu crebro lædit partes ipsas principes virtutū nos gubernantium, ceu fontes, & spiritus, caloremq; natiuum, harum motores, infirmit. Quapropter medicamenti soluendo purgantibus miscere cogimur, quæ cor & alias partes principes, quadam proprietate roborant: illaque purgantia salubria reddant, adeo vt mistis vtrisque corpus fit sanum, & iuuenescere videatur. Qualia sunt cardiaca, stomachica, cerebrica, & quæ alias quoque partes principes, & viscera roborare cognoscuntur. Cor nanque in omni vacuatione imprimis roborandum est: (quod ipsum cor, ceu vitæ basim, symptomata purgationi succedentia primū infestent) secundo loco ventriculus, vt qui medicamentum primus sit suscepturus. Aliarum ve-

rò partium robori non admodum, nec primò studemus, nisi cum ab ipsis vacuandum est. At medicamentū facultate cardiacum, quadruplex eligendum est: vel roborans tantum, ut poma dulcia, & aromatica, xylaloë, doricum, & similia: vel alterans purgantis medicamenti temperiem, tam calidam, ut dum scammonio rosa, santala, & similia, miscentur: quam frigidam, ut dum tamar Indis miscetur macis, & similia: vel roborans, & simul purgationem adiuuans, ut succus rosarum, & violarum, & myrobalani emblicæ, & similia: vel purgantis violentiam, & immodicam vacuationem exoluens, ac remittens, ut succinum, spodium, & similia. Stomachicū verò etiam miscendum medicamenti dissoluendo purgantibus, ut stomachum, [& hepar] facultatis naturalis fontes, muniat & tueatur: cuiusmodi est, mastiche, spica nardi, & similia: ut etiam à medicamenti excitatam intemperiem corrigat, calidam, frigidam, humidam, siccam. Quam in rem victus quoque ratio idonea iuuat, à nobis contra hæc institui consueta.

*Liber secretorū Gale-
no ascriptus
est: hæc enim
nucem igno-
ranit.*

Miscendū item cerebricū aliquod medicamentū: quomobrem pleriq; medici (ut ait Galenus) hieris miscuerunt nucem moschatam, cerebrum, & nervos roborantem: quod idem præstat scæcas, gallia, castorium, & similia. Hepaticum similiter miscendum, & aliis partibus familiare medicamentum, qualia plurima inuenias in tabulis medicamentorum simplicium.

Canon tertius.

Meliorem medicamenti purgationem reddunt, quæ ipsius virtutem ad partem purgandam insita sibi proprietate deducunt. Natura enim medicamenti actionem dirigit, & hanc & illam ipsius virtutem distinguit & dirigit. Medicus autem naturæ ipsi, rebus inuicem, quam optime fieri potest, mistis, suffragatur. Domini enim benedicti opere factum est, ut rerum sumptarum proprietates natura dirigat, aliter tamen atque aliter: ut exempli gratia, agaricus cum scæchade aut acaro, capitis affectibus prodesse certò cognoscitur, hepatitis autem, intybus & cichorium agreste, spica nardi, thoracis, thymus, & hyssopus. Confidimus igitur naturam ad partes virtute medicamentorum varia egentes, hoc & illud transmissuram, cum sint hæc instrumenta ipsi auxiliantia, quæ natura sapiens distinguit & dirigit: quomodo, exempli gratia, artifici norma, & perpendiculum subseruiunt, illa ad angulum

lum constituendum, hoc ad operis rectitudinem. Sic naturam
 confidimus his vel illis partibus, hac virtute rei sumptæ neces-
 sariò egentibus, porrecturam, præstaturamque. Præstantiora
 igitur medicamenta purgantia efficitur, miscendo quæ illo-
 rum virtutes ad partem vacuandam deducunt. Illa verò sunt,
 (vt diximus) quorum virtus huic vel illi parti est familiaris.
 Hoc autem loco docere libet medicamentorum cum parti-
 bus cognationem, quæ aliorum medicamentorum virtutes
 ad partes ipsas perducit. Ad caput enim medicamenti purgan-
 10 tis facultatem deducunt, nux moschata, pæonia, stœchas, aco-
 rus, xylaloë, sal Indus, sal gemma, balsamum xylobalsamum,
 carpobalsamum, anacardus, thus, ladanum, buthur scenden,
 myrrha, chamædrys, chamæpitys, schœnu anthos, scilla, spi-
 ca nardi, castorium, gentiana, thymus, hyssopus, opus Cy-
 renaicus, strobili, piper, maiorana, sagapenum. Ad thoracem
 verò & pulmones, iris, thymus, hyssopus, crocus, glycyrrhiza,
 eius succus, vux passæ, adiantum, scilla, ammi, cardamomum,
 succus brassicæ, ius galli antiqui, nasturtium, amygdalæ, stro-
 20 byli, auellanæ, pulmo vulpis, fœseli, opopanax, myrrha, saga-
 penum: raphanus, calamus aromaticus, asphodelus, volubilis
 maior, laurus, calamintha sabina, violæ aristolochia [vtra-
 que,] tragacantha, gummi, thus, mel, saccharum, morum, fœ-
 num græcum, marrubium, lilium, & similia.

Ad hepar item, spica, asarum, anisum, fœniculus, & eius suc-
 cus, intybus, cichorium agreste, amygdalæ amaræ, folium,
 daucus, eupatorium, absinthium, cancamum, cassutha, † gra- † Semen cu-
 na quatuor, cinnamomum, asparagi, decoctum cicerum, cha- cumeris, cu-
 mædrys, arnoglossa, volubilis, iris, laurus, schœnu anthos, curbitæ, me-
 chamæmelum, funiaria, serum lactis, petroselini & fœniculi lonis, citreo-
 30 succus, polium, scilla, & similia. Ad splenem, daucus, cala- li.
 mintha, spica nardi, tamarix, capparis, cyclaminus, cortex sali-
 cis, sal gemma, sal Indus, iris, acorus, prasium, rubia tinctoria,
 absinthium, eupatorium, anisum, fœniculus, asparagus, cal-
 futha, asplenon, scilla, asarum, volubilis, scordium, agnus, cha-
 mæpitys, amygdalæ amaræ, aristolochia & similia. Ad iun-
 cturas denique medicamenti purgantis vim deducunt, zingi-
 ber, ruta agrestis, opus Cyrenaicus, opopanax, thapsia, carda-
 momi, aqua porri, succus brassicæ, acorus, triplex piper, scor-
 40 dium, chamædrys, chamæpitys, thymus, amomum, polium, &
 similia. Quæ ad alias quoque partes deducunt, virtutem me-

dicamenti ex tabulis medicamentorum simplicium, collige, nobis præstantiora & præcipua scripsisse sufficit.

Medicamentorum purgantium correctio, per ipsorum temperaturæ contraria.

Medicamenti purgantis temperiem immodicè calidam, vel frigidam, vel humidam, vel siccam, [vel harum coniugatione aliqua noxiam] contrario aliquo valentiore, imbecilliore, æquali, pro scopis, & indicationibus variis permittimus. Hac autem de re fusiùs scribere non statui, quæ plenius apud Haly senem, & Alchindum legere potes. 10

Medicamentorum purgantium correctio, per ipsorum effectus contraria.

Medicamenta valenter purgantia, opus excitant violentum, & effecta sæpe malefica, & noxia symptomata, naturamque prostermentia, qualia sunt conturbatio, animi deliquium, morsus stomachi, flatuum generatio, inflatio, punctio, incisio, ulceratio, venarum in orificiis apertio, attractio immodica, viscerum lubricitas, congelatio, siccatio, corrugatio, inuiscatio seu adhesus, obstructio, arctatio, & similia. Quibus per ipsis effectis contraria est occurrendum: qualia plerumque sunt odore aut sapore, aut tota substantia iucunda, ob id medicamentum melius & salubrius reddentia. Odor enim iucundus, medicamentum reddit melius, quod agitationem, & nauseam sedat, cor & cerebrum roborat, animum gaudio exhilarat: foetens verò atque grauis, contraria molitur. Odoratum verò purganti medicamento opponatur, calidum aut frigidum, quantum ipsius medicamenti intemperies postulat [& ægri, morbi, aëris.] Medicamenti quoque actionem temperant saporibus iucundi, & medicamenti effecto contrarij: acerbis, austeris, acidis, dulcibus, vinctuosus, salis, amarus, acerrudente medico coniectore, qua horum differentia sit opus, ad frangendos medicamenti purgantis excessus varios. Res enim acres, ut aromata, flatus a medicamēto excitatos, tenuant & dissipant: ob id ipsi hæc miscentur, ut daucus, fœniculus, piper longum. Fœniculus, anisum, polypodium, & similia, scammonio mista, materiã crassam, lentam incidendo, apparant scammonio expellendã, id quod ipsum forsitan per se nõ effe- 40
cer

erit. Scilla hieris magnis ratione eadem addita est vt materias euulsu contumaces vacuent. Piper quoque hieris, & thapsia, & acria alia catapotis fortidis, vini quandam trahēdi à partibus remotis impertiuntur. Eadem acria medicamento purgationem imbecillam aut tardam celerant, & efficaciorē reddūt: ob id ipsi turbith miscetur zingiber: rhapsanus: hermodactylis: cnico, cardamomum: quod necessario humorum congelationem tollit, & obstructions aperit, medicamentoque penetrandi virtutem impertit, cum eam per se non haberet: quo

10 sine scordium & diuretica acria magnis medicamentis mi- *Vide lib. 7. simpli. cen-*
 scentur. Medicamenta item amara, medicamentum acrimonia purgatorium, non modò substantia sua quadantenus frangunt ac reprimunt, sed etiam purgationem adiuuant: ob id re- *taurium maius.*
 ctè quidam scammonio aloē miscuerunt. Amara præterea *Amara cō-*
 stomachum firmant, & flatus dissipant, medicamentum [cor- *costoma-*
 pusque sumentis] à putredine imminente & præsentē vin- *cha Gal.*
 dicant. Salsa item medicamenta purgantem vim debilem ac *vt abroto-*
 tardam celerant & perficiunt: ob id salem gemmam, & alias *num, seri-*
 salis species, rectè agarico miscuerunt, & epithymo, & aliis *phium, nisi*
 20 purgantibus permultis. His enim vigorem, & facilem actio- *simul a-*
 nem, crassas & lentas materias incidendi, & tenuandi, & ter- *stringant,*
 gendi facultatem impertiuntur, siccitatem intendunt, ob id si- *vt aloē, ab-*
 tim excitant, eaq; putrere & putrefacere prohibent, & fieri *siutium.*
 ceptam putredinem emendant, humores partibus merfos & imbutos exiccant, obstructions liberant, flatus dissipant, quosdam tamen conturbant, aliis contra turbationem sedant. Vnctuosā verò medicamentum lubricando purgatorium, magis lubricum faciunt, & quod adhærere est procliue, simul lubricant, & tardius purgans citò deturbāt, acrimoniam morsum-

30 que pungentium frangunt, asperitatem leniunt. Quibusdam tamē nausebunda sunt, & stomachū infirmant. Dulcia medicamentū purgans etiā prius abominabile, efficiūt gratius, magisq; tum lauans, tum tergens, tum expurgās: turbationem sedant, acrimoniā & morsum serrantem frangunt, purgationē tardam celerant, & ne medicamentum adhæreat, lubricando *Mel, saccha-*
 prohibent, corpus roborant. Ob hæc sunt velut fundamentū *ri. & dul-*
 & materia compositionum. Quibusdam tamē inflammationem pariunt, aliis flatus. Insipida purgans medicamentum lu- *cia alia cur-*
 bricant, eiusq; inflammationem extinguunt acrimoniā obrū- *compositis*
 40 dunt, morsum serrantē auferunt. Acida medicamento purgā- *miscuntur.*

tis calorem, & ab eo cordis, ventriculi, & corporis reliqui inflammationem extinguunt, morsum, & acrimoniam obtundunt, nauseam & conturbationem sedant, vim penetrandi, & incidendi, & tenuandi augent. Styptica omne medicamentum purgans, præcipue quod acrimonia soluit, & immodicè trahit, & venas proprietate innata sic aperit, vt sanguis effluat, & viscera excoriat, vel ea immodicè lenit & lubricat, melius reddunt tribus de causis: prima, quia medicamento sic purganti repugnant substantia sua, non modò crassa, sed frigida, qua illius acrimoniam & inflammationem frangunt. Ob
 id rectè maiores scammonium in malo cydonio coxerunt, & eidem ipsum etiam commiscuerunt: Secunda, mistis quoque stypticis, facta ventriculi compressio, citius & facilius, purgatorium illud vehemens à corpore propellit: quocirca rectè etiam scammonio, myrobalanos miscuerunt. Styptica denique cor, ventriculum, reliquasque partes nutritorias, ne à vehementibus illis lædantur muniunt, roborant, nauseamque ac ventriculi subuersionem sedat. Non solis autem purgantibus valenter, sed omnibus quoque aliis mista styptica, ipsorum actionem reddunt salubriorem. Dulcia verò omnibus com-
 modè miscentur, præterquam salis. Vnctiosa commodè miscentur acribus, amaris, mordentibus, pungentibus, vlcérantibus, ægrè lubricantibus: dulcibus autem, & insipidis, incommodè: acidis autem mista, ventriculum ad vomitum promptius euertunt. Acida salubriter miscentur acribus, vrentibus, mordentibus, dulcibus, & aliis incendi aptis: inutiliter, amaris, salis, stypticis, vlcérantibus, ferrantibus. Insipida vtiliter miscentur acribus, amaris, salis, ferrantibus, mordentibus, vlcérantibus, inflammantibus: stypticis inutiliter. Salsa inutiliter miscentur acribus, amaris, dulcibus, vnctuosis: præterquam
 quibus actio imbecilla, aut tarda, vigore ob id indigēs. Omnia enim tardè ac imbecilliter purgantia, ab acri & falso vigorem accipiunt. Amara & acria quadantenus vtiliter miscentur: salis verò, vlcérantibus, ferrantibus, siccantibus, inutiliter. Postremò glutinosa omnia, sua substantia, medicamentorum malignitatem frangunt, & exulcerare viscera, venarumque ora aperire, interposito suo prohibent. Quapropter tragacanthum, aut mastiche, aut bdellium, rectè miscentur alcè, colocyinthidi, cucumeri agresti, & similibus. Hanc in rem quoque ladanum esse mirum prædicant nonnulli, præsertim si pau-
 co

*Gal. in lib.
 3. simpli.
 cap. 14.*

co oleo rosato solutum, colocynthidi misceatur. Alia aliorum sunt remedia à nobis particulatim dicenda in singulis simplicibus purgatoriis.

De proportione medicamentorum inuicem miscendorum.

Prædicta autem medicamenta proportione quantitateq; idonea sunt permiscenda, vt ex his licet diuersa potentibus, vna tamen facultas consurgat. Qua igitur mensura vnum alteri miscendum sit, vt salubre fiat medicamentum, iudicatione ab ipsorum proprietate tantum sumpta, hic breuiter docere statui, non etiam à quantitate & qualitate. Id enim liber Haly senis & Alchindi abundè docet: quod autè breuiter persequi statuimus, est huiusmodi. Omne medicamentum purgans aut violentum est, vt scammonium, euphorbium granūgnidium, & alia multum acria: aut imbecillum, vt casia fistula, manna, violæ, & alia similiter dulcia & salubria: aut mediocri, vt subacria subamara, & alia violentorum & imbecillorum media, quorum magna est latitudo, ac per magis & minus in bonitate & malignitate differentia. Adhæc omne alexiterium (Bezaliar Arabes vocant) quod medicamentum purgans emendat, aut valenter, aut imbecilliter, aut mediocriter iuuat: id est, medicamenti purgantis noxam oppositu suo frangit, vel intemperiem corrigit, vel virtutem [cordis] regit. Valenter autem iuuant, quæ præterquàm quòd hæc tria præstāt, etiam nos nutriunt, vt dulcia. Parum iuuant, quæ vno modo, vel duobus iuuant, tamen non nutriunt corpus, sed ipsum alterando permutant, vt amara, salsa, styptica, & similia. Mediocriter iuuant, quæ pluribus modis commodant, & quadantenus nutrire possunt, vt vinctuosa, insipida, ex austero dulcia, vt dactyli, cydonia: aut dulcacia, vt mel: aut acidodulcia, vt sassa: aut dulcia, & simul insipida, vt poma. Si est igitur medicamentum violentum, alteri plurimum iuuanti miscendum: amboq; proprietatibus inter se ad missionem concordant, & communi iuuare confidis, largius misceas, ceu à quo commodum expectas: violentum autem parcius, vt à quo propter actionis vehementiam, noxa corpori aliqua impèdet. Id quod Democritus his verbis volebat: Medicamentū ex violento imbecillum,

efficias oportet. Quia medicamentum alteri proprietatibus concordanti mistum, quantitate idonea est salubrius, non correctum autem, malignius. Quod si medicamentum violentum, alteri parum iuuantem miscendum est, vtrunq; est minuendum: illud quidem ob impendentem noxam: hoc, quia tantum illius temperaturam alterat, vel [actionem] immutat.

Si autem medicamentum imbecillum alteri valde iuuantem miscendum est, illud utpote ob debilitatem innoxium, est augendum, ut ei quantitas vigorem & robur adiiciat (quod etiam voluit Democritus, medicamentum ex imbecillo valentius faciendum, imperans:) augendum quoque, quod magno-pere iuuantem est, ob dictam prius causam. Si denique medicamentum imbecillum alteri parum iuuantem miscendum est: illud augendum, hoc minuendum, propter dictas prius causas. Haec de miscendorum quantitate tibi cognoscenda sunt: quanquam sunt, qui alia quoque addant, scopis aliis intenti.

*Quibus modis ars medicamenta corrigit:
& coctionis differentia.*

*Artifex me-
dicus his mo-
dis noxas
medicame-
torum quas-
dam corri-
git.*

Medicamenti purgantis malitiam ars reprimat, & facultates novas impertit, quatuor modis, coctione, lotione, infusione, tritura. Coctio, una est elixatio, altera affatio. Elixatio medicamenti humorē excrementosum coquit, resoluit, flatum ab eodem crassos, mordaces ad nauseam ventriculum euertentes, dissipat: eius denique acrimoniam, motus in corpore molestos, vim validè ferrantem, excoriantemque; frangit, & prohibet. Propterea scammonium in pomo vel cydonio coctum, vel in vase vitreo cum succo rosarum, & oleo amygdalarum dulcium, est praestantius, ut mox in simplicibus dicemus. Attractio quoque medicamenti vehementior & malignior elixatione obtunditur, ut cum medicamentum maleficum intra cavitatem alterius benigni coquimus, ut illius virtus in hoc fracta maneat: qualiter, exempli gratia, si radicem raphani, radicibus ellebori transfixa, sub cineribus coquimus, & eam damus edendam. Habet enim virtutem ellebori purgatricem, sed multum repressam. Saram quoque, aut syrupum rosatum, quibus incoctum sit scammonium, propinamus. Id quod philosophi appellant separationem rei, secundum speciem, a re quae est secundum materiam, [hoc est formae, & virtutis specifice, & a materia transumptionem.] Praeterea medicamentorum multorum 40

Malignitas reprimitur ipsorum coctione in herbarū, vel feminum, vel aliorum, succis & aquis sua facultate illorum violentiam permutantibus. Cæterum coctionē non sustinet omnia æqualem, sed quædā debile, alia valentē. Quorum enim virtus facile resoluitur, quia vel imbecilla est, vel in superficie est posita, vel in subiecto rarè consistit, omnia eiusmodi parum diu, nec valenter coquenda sunt, quòd virtus eorum à coctione immodica resoluitur. Talia sunt, semina quatuor [frigida maiora,] adiantum album, epithimum, violæ, & flores [propè] reliqui.

Coquenda parum.

10 Contrario his modo affecta medicamēta diu coquenda sunt. Omnia enim crassæ essentia cocta, fiunt clementiora: omne item medicamentū, arte & legitimè coctū, parte plurima est benignius. Sic omnia acria decocta, fiunt meliora (horum enim violentiam, si qua inest, coctio frāgit) nisi si qua horum virtutē habent aut imbecillā, aut superficiariam. Quæ deniq; inter hæc duo extrema sunt media, mediocrem quoq; decoctionem sustinent. Purgantia autē humiditate multa, aut lubricando, vel nihil vel minimum coctio iuuat. Præter hæc coctio facultates medicamentorum diuersas omnium optimè

Coquenda multum.

20 permiscet, vt ex his omnibus vna resultet, velut concreta, faciens actionem: quarū si qua erit imbecillior, minus valenter coquenda est: vegetæ verò magis. Calorem enim coquentem temperabis proportionē & naturā, tum substantiæ, tum facultatis coquendorum medicamentorū. Flammeus enim ac vehemens calor, medicamenti facultatem resoluit. Assatio autē, in frixorio vel patella facta coctio, medicamenti virtutē nunc auget, vt affata scilla purgantior euadit: nūc minuit, vt psylliū per assationem humiditate lubrica spoliatum, minus purgat.

Assationis facultas.

30 Alia quoq; multa fiunt assando meliora. Est quando medicamenti facultatē vnā assatio reprimat, & alteram vegetiorem reddit: vt myrobalani, rhabarbarum, assando virtutem purgatoriam remittunt, astrictoriā intendūt: sunt enim ambo duplici hac facultate prædita. Sic balanus myrepfica, cum sit vomitoria simul & deiectoria, per assationem excoquitur humiditas eius excrementosa & nitrosa, ad nauseam ventriculum cogens: remanet autem virtus deiectoria.

Mesues in simplicibus.

Lib. 6. simpli. Mesues in simplicibus.

De lotionē.

40 Lotionē medicamenta multis modis meliora reddit, nunc lacrimoniam eorum superficiariam auferēdo (vt ex aqua aut

aut mucagine tragacanthi lotum semen vrticæ, guttur, & partes alias, quas permeat, adurere desinit: sal quoque naphthi cus [id est, Sodomites] aqua cucurbitæ aut simili lotus, fit clementior: nunc facultate eorum maligniorem auferendo, salubriorem verò relinquendo, (vt lapis Cyanus & Armenus molestè vomitoria, & deiectoria, per lotionem multam vomitoria esse desinunt, tantùm clementer fiunt deiectoria & cancamum lotum clementius purgat, tamen obstructions vt illotum liberat: & aloë lota potētius roborat partes nutritorias minùs aluum subducit: non lota contrà: nunc facultatem eorum valentiorē efficiendo, (vt aloë ex aqua aromatum lota, potentiùs roborat: ex decocto autem valenter purgantiũ, vt agarici, turbith, & similibus, si lauetur, purgantiõr euadit: lota denique ex aqua bdellij, aut tragacanthi, ora venarum sic aperire, vt sanguis inde effluat, desinit: nũc partes impuras auferendo. Quibus autem medicamentis virtus in superficie est (vt intybo, cichorio agrestis, rosis, & similibus) illa lotionē dissipatur: [ob id lauanda non sunt,] cætera magis & minùs lauentur, quatenus scilicet eorum virtus ferre potest.

Mesues in
simpl. cap.
de aloë.

De infusione.

Infusio quoque medicamenta efficit meliora, facultatem eorum nunc maleficam auferendo, (sic granum gnidium & esula aceto macerata, acrimoniam superficialiam serranrem amittunt: & turbith lacti recens mulso infusum & siccatum ventrem turbare desinit: nunc bonam augendo (sic turbith, succo cucumeris agrestis maceratum, materiam crassam à partibus remotis valentius educit: & hermodactylus aceto scillato aut scillæ succo, aut raphani infusus, à iuncturis potenter trahit & agaricus oxymelite maceratus, fit purgantiõr: nunc in liquorem cui infunduntur transferendo, (vt liquor cui infusa sit aloë, aloës virtutem adipiscitur, & in aliis similiter: quod multis de causis facimus: interdum vt medicamenti virtus ad partes remotas promptiùs penetrer, vt cū decoctum aromatum cui infusa sit aloë propinatur: interdum vt virtus illa mitior fiat, vt dum scammonium panno ligatum incoquitur syrupo vel sapæ, vel alij succo: interdum vt facultas vna separetur ab altera, vt rhabarbarũ, & myrobalani infusa, virtutem deiectoriam liquori transmittunt, astrictoriam retinent) nunc nouam, vt lubricam impartiendo, sic medulla

colocynthidos muccagine tragacanthi imbuta, ventriculi villis adhærere desinit, citò permeat, nec sedi, nec vesicæ nocet: sic scammonium oleo violato infusum, & similia. Nec tamē medicamentorum omnium virtus sola in eum liquorem cui infunduntur, transit: sed quorundam, vt cassiæ fistulæ, tamar Indorum, & similibus aliqua quoq; substantia.

De tritura.

TRitura medicamenti admodum cōfert, multa quidem
 10 crasis, vt scammonio crasso: pauca verò tenuibus, & texturæ debilis, & virtute citò exhalabili præditis, vt scammonio Antiocheno: mediocris denique amborum mediis, quantoq; medicamēti essentia crassior, tanto largiore tritura eget: quanto tenuior, tanto parciore. Confert autem medicamenti tritura, vt in vnum melius misceatur (quæ res theriacæ & aliis compositionibus est multū utilis & necessaria) vt aliquam facultatem nouam adipiscantur (sic Galenus cuminum læuissimè terendo effecit vreticum, quod prius erat deiectorium. Nā
 20 purgatoria acia interdum tenuissimè puluerata promptius per ora vasorum penetrant in partes vrinarias, & alias remotiores, per easque vacuant) vt denique vis quædam malefica obtundatur. Colocynthidis enim medulla quantum tenuissimè fieri potest puluerata, innocenter purgat. Quòd si portiones quædam crassiores sensuq; perceptæ sumantur, villis, ventriculi & spiris intestinorum adhærēt, humoreq; inibi reposito imbutæ tument, & partes dictas tumefaciunt ac vlcérant, vt inquit filius Serapionis. Fiat autem tritura omnis clemēter & pro terendorum substantiæ ratione: Quæ enim est immodica, virtutem dissoluit. Rhabarbarum verò contrà quàm
 30 dictum nuper scammonium habet, nam purius & grauius est melius, probeque tritum, vegetius euadit: rarum verò & laxum impensius pulueratum, vim purgatricem propè omnem amittit.

In diosporico lib. 4. sanit. tuenda.

THEOREMA

TERTIVM.

*

Correctio symptomatum à sumpto purgante medicamento nondum vacuato excitatorum.

SYMPTOMATIBVS formidandis, iisdemque 10
causis multorum morborum & senij & mortis
acerbæ, à medicamēto purgante orientibus, oc-
currendum est. Ea autē sunt humorum prauorū
commotio citra vacuationem, vacuatio illegiti-
ma & molesta, vacuatio denique immoderatissima & multò
largior, quàm necessitas postulet. Quorum causa est incom-
petentia & vitium, vel sumentis, vel medicamēti, vel acciden-
tium vtriq; superuenientium. Quæ tria si cōmoderatē se ha-
bent, magni sunt momenti ad corpus incolume seruandum.
Vitio autem sumentis purgatio malè procedit, quia is vel est 20
ex eorum numero, quibus est interdictus medicamentorum
vsus, vel materiam vacuandam non æquauit, nec obedientem
naturæ coquendo reddidit, nec meatus, per quos facienda erat
vacuatio, aperuit, & leues ac lubricos reddidit. Quæ præpara-
menta cū præcesserunt, reuera corpus ab impendente peri-
culo securum reddunt. Medicamentum autē improspere va-
cuationis est causa, quando est genere malignum, aut notas nō
habet omnes boni medicamenti, aut nec proportionem artifi-
cialem, cuius antè meminimus. Vitanda igitur tibi sunt medi-
camenta quæ nec arte, nec ratione alia fieri meliora possunt: 30
eligenda verò alia, obseruatis conditionibus, & modis propor-
tionum prædictis. Vitio deniq; accidentium superuenientium
vitiosa sit purgatio, si in victus ratione, per sex res non natura-
les, tibi notas, ager deliquerit. Medicamentum autē humores
prauos commouet, sed nō vacuat, aut tardius vacuat ob ipsius
actionem remissam & debilem: vel ob materiam expelli con-
tumacem, quæ commouetur quidem, sed expulsionī resistit, &
latius in corpore spargitur & increscit: vel ob imbecillam su-
mentis virtutem, non potentem in medicamentum agere, quo
fit vt nec medicamentum in virtutem & naturam agat, vel ob 40

fla

flatus crassos medicamentum leuantes, & in poros corporis impingentes (vnde febres putride, syncope, & mors festina) vel ob facultatis expultricis imbecillitatem: vel ob meatus, per quos vacuandum est, obstructos aut constipatos. Quibus causis omnibus qua ratione optima prospicias, accipe. Si ob naturæ imbecillitatem id contingit (quod sensu deprehendere potes: aut enim ex morbo reualefcit homo, aut alia simili causa imbecillus est) & medicamentum lauando & lubricando est purgatorium, cibo naturam mox roborante, dato & potu

10 aquæ minimum frigida: medicamenti actio adiuuatur. Si ob flatus, & malam humorum qualitatem (quod præcedentia flatuum signa, aut intemperiei cum humore æqualis vel inæqualis declarant) clysteribus aut vomitu vacuandum est: deinde flatus dissoluendi aut mala qualitas contrario est alteranda. Si facultas expultrix est imbecilla, aut medicamenti actio debilis aut remissa, data aqua modicè frigida, & hora

post adstringente aliquo, vt cydonio, pyro, vel simili: medicamentum potenter ad inferiora detruditur. Ob intestino- *Vt Galenus se fecisse nar- rat in iuue- ne, qui scam-*

20 dendum est, & aliis constipatam aluum expedientibus. Qui- *moniū sunt pferat. lib. 2. alimētorum paulo antè cydonia.*

lubricet ac descendat medicamentum. Quod verum est, si li- *Hæc de pur- gatione per lu- bricationem medicamen- to.*

30 huiusmodi. Non est igitur id auxilium absolute, & sine limi- tatione scribendum. Omne enim medicamentū comprimendo purgans nisi vacuet, intestina præsertim tenuia & alios meatus exiles lædit. Quapropter vacuandum est prædictis tum lubricantibus: tum ad inferiora trahentibus. Si autem medi- 40 camentum soluendo purgatorium, & ob id fugiendū, non vacuarit, quàm potes celerrimè à corpore expellatur vel vomitu, vel potius deiectione, ad quam clysteribus etiā potenter attra- hentibus ipsum reuelles, si ad superiora moueatur: tale enim nisi citò vacuetur, angustiam, æstuationē, conuulsoriū quen- dam motum, in quo partes extenduntur & retrahuntur, totius

corporis molestiam violentam, cordis morsum, præfocacionē in quibusdam, scotoma, capitis & oculorum dolorem tantum: vt hi foras elidi videantur. Præter dicta auxilia horum medicamentorum malignitatem frequenter obtundit, & acrimoniam frangit, Rufo autore, potus aquæ vehementer frigida, & in eadem sessio, & quæcunq; eius vehementiam, acrimoniam, inflammationem, furiosum impetum frangunt: adhæc theriacæ, & cætera partim paulò antè dicta, partim dicenda. Si autè medicamentum benignum est, tamè non vacuarit, sed angustiam, vètris tormina, æstuationem corporis, capitis dolorem, vertiginem, scotoma seu oculorum obtenebrationem, pandiculationes, oscitationes excitet, citò expellatur, sumptis primū astringentibus, ipsum deturbaturis, vt cydoniis, mastiche, & similibus: deinde balanis & clysteribus ad inferiora trahētibus.

Astringentia si post alia sumantur ea deturbāt Gal. lib. 1. c. 2. Aliment. c. 6. Sa- vit. tuenda. Plurima enim talia medicamentum infrà valenter compellunt. Sed in clysteribus pro vario affectu compositis, spes omnia hæc deturbandi, & à magnis periculis vindicandi magna est. Quòd si hæc non profuerint, & symptomata praua multiplicentur, & materia tenuata seorsum feratur, secunda necessariò vena est, præsertim brachij interna, deinde vena malleoli: phlebotome enim ad hæc est efficax. Vomitus autè tunc prouocandus vel intendendus, quando à medicamento stomachus per os ventriculi (quod etiam cor nominant) mordetur, & nauseam aut singultum suffocatorium, excitat medicamentum genere strangulatorium: non neglectis etiã tum clysteribus, præsertim si vètram aut hypochondria angit medicamentum, & torminibus ac æstuatione fatigat.

De medicamento illegitimè & molestè vacuante.

Medicamentum illegitimè & molestè purgat, quod vacuat quidem, sed non quos humores vacuari oportuit: idque prætereà facit cum subuersione, vomitu, torminibus, æstuationibus. Si autem vacuat corruptum quidem & impurum, non tamè quem volebamus humorem his ipse alio purgante sumpto, est vacuandus: alioqui latius in corpore spargetur & increscet, ob agitationem & commotionē in eo factam, & aliarum materiarum affluentium, in ipsum conuersionem: quomodo in lacunam dum diuersa tum pura, tum impura afflu

affluunt, eam subuertunt, & totam tandem impuram reddūt. Quòd si non corruptum humorem, sed benignum & necessarium vacuat medicamentum, æger, æstuat, vexatur, viribus immodicè deiectis languet, natura expulsiōni repugnante, (quorum nullum adest, vbi excrementa sola vacuantur) proinde mox eius medicamenti vires frange, ipsumq̄ue à corpore lubricando deturba: quæ duo aqua calida in horas pota præstat, aliaq̄; idem potentia plenius trademus. Si autem vomitū & animæ subuersionem medicamentum excitat, vomitoriū, *Cause medicamentū ex*
 10 vel natura, vel quia est abominabile, aut à flatibus leuatur, aut *deiectorio vomitorium*
 ob stomachi imbecillitatem, aut sterco siccius, aut intestino- *rum angustiam: si ob hæc postrema clystere idoneo sterco facientes*
 rum angustiam: si ob hæc postrema clystere idoneo sterco *molliat, & intestinorum ab his obstructio liberetur: qui si prius dicta.*
 non sufficit, vomitu expellatur medicamentum. Quòd si sum *ptum est abominabile medicamentum, aut stomachus est im-*
 becillus, ob idq̄; vomitus timeatur, à corporis & animi moti- *Apho. 14. & 15. lib. 4.*
 bus, quantum potes, abstine, donec in medicamentum ipsum *Remedia vomitus.*
 natura vndique agat, aliter in naturam nō acturum: odoretq̄; *Absinthium*
 20 æger flores, & alias plantarum partes suauiter olentes, men- *Ponticu seu*
 tham, sampsuchum, citri folia & fructum, apium, absinthium, *Romanum*
 eydonia, macianum, rosas, bolum aqua rosarū & aceto asper- *intellige ex*
 sum, lutum quo panni abluuntur, rosas recentibus, & aqua ro- *Gale. lib. 6.*
 sarum nutritum. Extrema quoque fricuisse, & vinculis dolori- *simp.*
 ficis astrinxisse, manus item ac pedes aquæ calenti multum *mordenti imposuisse, iuuat. Si autem medicamentum est sty-*
 pticum, mordere [aliquid prædictorum] quasi lambendo bi- *bere, faciem aqua rosata, vel alia redolente leuiter aspergere,*
 gaudere, delitias curare, præsertim nausea incipiente, vomitū *prohibet. Vbi verò anima est sedata, ambulet, ac paululū mo-*
 30 ueatur, quò promptius medicamentum descendat, vt docuit *Hippocrates. Tormina autem medicamentum excitat, quod*
 Hippocrates. Tormina autem medicamentum excitat, quod *Aphor. duo-*
 stomachum & partes, quas permeat, pungendo lædit, vel in- *bus prædi-*
 temperie sua afficit, aut quod immodicè trahit humorem tam *ctis.*
 benignum, quàm malignum. Ob id vim eius citò obtūdimus, *ipsumq̄; citò à corpore expellimus, vt à nobis partim dictum*
 ipsumq̄; citò à corpore expellimus, vt à nobis partim dictum *est, partim mox dicetur.*

De medicamento immodicè vacuante.

Gale. libr. 3.

40 **H**ypercatharsis, hoc est, à medicamento purgante vacua- *sim. cap. 26.*
 tio immodica, fit ratione sumentis, medicamenti, acci- *27.*

dentium vtrique superuenientium. Ratione sumentis, quod is vel excrementis ad fluendum paratissimis redundet, vel venarum facultate retentrice sit imbecilla, vel orificiis earum amplioribus, vel ex iis est, quibus purgatio est interdicta, quos in libro de pharmacia declarauimus. Ratione verò medicamenti, quoniam id aut qualitatem habet alienam & deleteriã, venenosãque, aut largius sumptum est, aut proportione sui ventriculi, & intestinorum villis adhæret, aut venarum ora mordet, pungit, aperit, aut cor intemperatius reddit, quas hypercatharses causas ex his quæ præcesserunt, discernito. Ratione denique illorum quæ vtrique superueniunt: australis enim constitutio, vt inquit Gale. si vincat, aperit, rarefacit, humores ad fluendum idoneos reddit: aquilonia quoque, si præpoleat, fluxiones etiam comprimendo & exprimendo excitat: quapropter per hos flatus, qui promptè tunc fluxionibus tentantur, purgandi non veniunt. Potus quoque largior aquæ frigida, ac errores alii quidem in sumendis, admouendis, educendis, faciendis, hypercatharsim * promouent. Huic immodicæ vacuationi ne vires prosterнат, resistemus, per auxilia dictis fluxus causis (quas præcedentia declarant) contraria: qualia sunt: quæ medicamenti virtutem frangunt, obtundunt, incalescant, compingunt, motu molesto exuunt, expellunt vomitu, opposito scilicet motu fluxui ventris: adhæc quæ retentricem vim venarum, & orificiorum laxiorum & intestinorum roborant cogendo & constringendo: quæ denique cor ipsum roborant, & animam recreant, exhilarantq;: his enim omnibus tota hypercatharses curatio perficitur.

Aph. 5. li. 3.

* *Hypercatharses remedia causis ipsius contraria.*

Canon primus.

Sigitur fiat ob medicamenti actionem immodicam, frangenda virtus eius est, ipsumq; citò à corpore expellendum per lauandia, vt aquam calidam, aut aquam hordei, aut mucaginem feminum psyllij & cydoniorum: vel tergentia, vt faccharum rubrum, mel decoctum vuarum passarum, hydromel, & similia: vel comprimantia, vt cydonia, syluestria poma (maciana vocat) pyra, mastichen, myrobalanos, & similia. Eadem ratione cum medicamentum aliquod violentum, præsertim expulsu difficile, deturbandum est. Rufus primùm propinat mucaginem proposito affectui idoneam, cum aqua tepida, & pauco oleo amygdalino: horis postea duabus aliquid

Remedium triplex medicamentum ex corpore pellit.

comprimens exhibet: sic medicamenti virtutem totam à corpore expellit, vt nullum ipsius vestigium superfit. Addit Galenus, aquam calidam lauare expurgare, medicamentumq; purgatorium etiam si alicui parti hæserit, deturbare: frigidam vero, quòd villis viscerum adhæret, magis impingere. Serum denique lactis caprini cum melle, & pauco sale medicamentum probè expellit, vt Ioannitius ait, vt nullum eius maneat vestigium.

Canon secundus.

10 **I**ntestinatorum verò ac venarum, & in ipsis orificiorum atque etiam corporis pororum vim retentricem firmamus: sumptis modo quo poteris optimo, vel etiam clystere si opus est, iniectis rebus odoratis ac constringentibus, cogentibus, contrahentibus. Quæ propè omnia mastiche præstabit: cogendo enim & contrahendo roborat. Si igitur mastichis drachmæ duæ aut tres cum succo cydoniorum bibantur, medicamentum reliquum expellent comprimendo, ac tandem alium adstringent, vt Hamech visum est. Adhæc stomachum & ventrem reliquum, oleo rosato, quàm pati potest calidissimo, illenisse, pulueremque mastiches, & gallæ, aut rosarum, superparasse, in id est mirificum. Idem, Hamech autore, præstabit tragacantha assata à drach. tribus, ad drach. quatuor, ex lacte dulci, aut acido, si affectus id exigat, cocta, & pota. Adhæc semen nasturtij tostum, à drach. duabus vsque ad aureos duos, cum succo cydoniorum aut myrtorum, coquendo impinguat, in id est omnium valentissimum, præsertim si semen non sit tritum: nam terendo lentorem amittit. Coriandro autè tibi est vtèdum, cum incrassare, & compingere materiam studes:

30 sphragide verò Lemnia, & sanguine draconis, cum vlcus suspirans: spodio autem, & adipibus, & muccagine seminis psyllij, cum pungens, & mordax, & excorians dolor est sedandus, & reliquum medicamentum expellendum. Acacia verò, & sanguine draconis, & succino, cum sanguinis deiectione sistenda est. Succo item barbæ hircinæ, quando venarum, pororum, orificiorum amplitudo laxior materias intestinis permittit. Narcoticis denique, cum est stupefaciendum, somnus conciliandus, materia incrassandæ. Id quod postremum est tentandū, ac in deploratis, & magnis, & periculosis causis, vbi cætera

40 nō satis contulerunt. Porro inter cōstipantia, in vnū cogentia,

roborantia, sistentia, primas tenent mastiche, rosa, semen rosarum, xylaloë cruda, balauftium, acacia, succus barbæ hircinæ, galla, gummi, lutum Lemnium, spodium, acini granatorum, rhus, ammi, semen portulacæ & arnoglossæ, fructus tamaricis, & coriandri folia, & grana myrti, cyminum, vel anisum aceto infusum & torrefactum, cortex thuris, coagulum leporis, sanguis draconis, semen nasturtij assatum, gallia, fructus rubi, & similia. Ex compositis verò in idem symptoma vten da sunt saccharum rosatum, cum mastiche, & gallia, & ex cydoniis malis compositiones, & alia id genus. Inter quæ nostrum 10

Cöposita in hypercathar sin corporis frigidi. Electarium Diacyminum eligimus ad cohibendum alui fluxum, medicamentum purgatorium in corpore frigido sequentem. Nam viscera calfaciendo roborat, flatus dissipat, hæmorrhoidum quoque fluxum & flatus compescit. Est autem eiusmodi. Ligni aloës, spicæ nardi, galliæ moschatae, cyperi, calami aromatici, ana drach. duas: cymini Carmani aceto horis 24. macerati & torrefacti, drachm. tres: seminis porri torrefacti, drach. vnam & dimidiam: myrobalanorù emblicarum, succo cydonij maceratarum & tostarum drach. duas, & dimidiam: seminis nasturtij tosti drach. sex: seminis vuarum passarù drachm. quinque: baccarum myrti tenuissimè tritarum, drachm. sexdecim: balauftij, concharum vstarum, thuris fructus tamaricis, ana drach. duas & semissem, ammeos drach. tres: tere omnia tenuissimè: & iterum vino odoro frangantur, & siccantur: deinde frangantur aqua cydoniorum, aut aqua baccarum myrti, & hypocisthidos, & siccantur, vbi erunt probè perficcatæ in vase vitrato, iterum tere, & miua excipe. Dantur drach. tres cum syrupo cydoniorum, aut myrtino. 20

Trochisci ad fluxum: 30

IN eundem fluxum, præsertim diurnum, efficacissimi quoque sunt hi trochisci nostri. Balauftiorum, corticum glandium aceto maceratorum & tostorum, rhois, baccarum myrti, hypocisthidos ana drac. duas, cymini Carmani, gallarù aceto maceratarum & tostarum, capitum granatorum, fructus tamaricis, macis, xylaloës, galliæ aromaticæ, mastiches, spicæ, ana drach. vnam seminis oxalidis, gummi, boli armenicæ, seminum vuæ, passerum tostorum, ana drach. vnam & dimidiam: se. coriandri aceto macerati & tosti, drachm. duas, cum vino pontico: finge trochiscos ponderis drachm. vnius, 40
quo

quorum vnus datur cum syrupo cydoniorum, vel aliquo succo styptico.

Electarium.

SI verò à medicamento purgatorio alius immodicè fluat *In hyperca-*
corpore calidiore, sumat hoc electarium. Baccharum myr *thasmi cor-*
ti drach. duodecim, rosarum, spodij, rhu, santali albi, luthei, ru- *poris calidi*
bri balaustij, gummi, ana drach. vnā & dimidiam. granorum *composita.*
granati acidi assatorum drach. septem: coriandri aceto mace-
rati & assati drach. quatuor, seminis rosarum, oxalidis, plan-
taginis ana drach. vnā: omnia hæc probè trita frange om- *Ex fructu*
phacio solo, vel succo mirti, & aceto simul, & siccata excipe *rhu, recentis*
miua, facta ex succo cydoniorum & aceto. Dantur drach. tres *pulpa sepa-*
cum syru. cydoniorum acidorum. Ad affectum eundem, etiā si *randa.*
intestinorum vlceratio adsit, mirè valent hi trochisci, à nobis *Cortex hor-*
compositi. Spodij drach. septem seminis rosarum, & rosarum *dei deterfo-*
ipfarū, acatiæ, balaustij, sanguinis draconis, ana drach. duas & *rins est, ob*
semissem: seminis oxalidis drach. vnā & semissem: oxyacathæ, *id vacuatio*
carnis rhu, seminis plantaginis & portulacæ, assati, ana drach. *nē promoue*
vnā & sextam drach. vnus, gummi assati drach. vnā, fiāt *ret. Epithe-*
trochisci ponderis drach. semis. Datur cum decocto hordei *ma, id est,*
excorticati. Ad eandem hypercatharsin cum ventriculi hepa- *scutum seu*
tis & aliorum viscerum imbecillitate, epithema hoc salubre *emplastrū*
sum expertus. Acaciæ, hypocisthidos, rhu, gallæ, ladani, calami *partis alicu*
aromatici, rosarum & seminis ipfarum, santali albi & rubri, *ius.*
galliæ moschatae, ramic, [id est, compositionis ex gallia mo- *Ramic, in*
schata, & pasis vis] mastiches, xylaloës, spicæ, thuris, costi, *trochiscus di*
myrrhæ, cyperi, absinthij, ana drach. duas: probè omnia teran- *cetur.*
tur. Tunc tortellorum de seni drach. tres, dactylos siccos duo- *Est panis li*
decim numero, gummi afsi drach. quinq;. † myuæ glutinosæ quore ido- *neo, vt a-*
vncias tres: horis 24. macera: aquæ rosatæ, vini austeri, succi ro- *qua rosariū,*
sarum, succi foliorum myrti, & foliorum rhamni ana, vnc. *mersus est*
vna & dimidia: calfacta post coque igne lento, ad mellis spis- *aliquoties*
situdinem: tunc iniectis pulueribus tere in mortario, donec *assatus vt*
glutinosum euadat, extende, linteo, aut alutæ, & suffi xylaloë *biscoctus.*
& ventri toti impone. Alterum recipit, rosarum, & seminis ea- *† Hæc My-*
rum, pulpæ rhois, santali albi & rubri, spodij, sanguinis draco- *na cydonio-*
nis, succini, balaustij, gallæ, acaciæ, hypocisthidos, galliæ, mo- *riū longa co*
schatae, corticū mādragoræ, capitum granatorum, ana drach. *Etione lente*
tres: caphuræ drach. vnā, & tertiam drach. vnus: puluera tenui *scit.*
ter, tunc accipe succi extremitatum vitis, vncias duas: ompha-

cij vnc. semissem: succi extremitatum myrti & aceti ana vnciam vnam: quibus infunde horis 24. hordei excorticati vnc. duas, gummi vnc. vnam, granorum myrti tenuissimè tritorū vncias tres: quibus adde miuæ acetatæ vnc. tres: coque igni lento ad viscosam spissitudinem, tunc in mortario species tundendo permistæ intendantur liuteo, & cum xylaloë suffiatur, & ventri toti imponatur. Est enim sanum hoc & expertum epithema. Clysteribus quoq; si affectus postulat, vtendū idoneis, qualis fuerit optimus ex butyri drac. triginta: sanguinis draconis drac. tribus, aut pluribus, aut paucioribus, pro necessitate. 10

Canon tertius.

Reuellimus item medicamentum ad loca sedi immodicè fluenti opposita, vt cutim, balneo & frictione sudorem prouocantes: vt cæla, vinculis ipsorum dolorificis, & cucurbitulis: vt vesicam per vretica, & per os vomitoriū dantes. Præstantissima autem inter hæc sunt frictio & balneum, præsertim ex aqua dulci, cui chamæmelū, absinthium, sampsuchus, folia citri & similia incocta, efficacius ipsum reddiderūt, quia poros dilatant, & corpus roborāt. Ne autē cum imperitis quibusdam adstringentia incoquas, corpore enim densato materiae & vapores intrò compelluntur, quæ res fluore augeat. Præcipuo igitur studio poros rarefac, & foras quibus potes modis attrahe, vt per cutim materia, & vapores acres expirent: id quod sudor in balneo, vel aquæ calentis vapore, præstabit. Frictiones autem fiant primū lenes, post etiam valentiores, ne tamē ægrum lædant: identidemq; repetantur, donec multus reddatur sudor, idemq; frequentissimè tergendus est: hoc enim modo promptius effluit, cum in poris diu relictus cōcrescat, & alterum vel sudorem vel vaporem exitu prohibeat. Fricuisse etiam extrema multū iuuat. At verò vulgus medicinæ imperitū, omnes à medicamēto indiscriminatim lauat, ignorans balneū foras trahere (vt Galenus ait) & materiae reliquias virtute medicamenti purgantis ad intestina omninò repentes, in oppositū mouere, ac facultate sua ad totū corporis habitū reuocare: tunc quidem facile erit iuuare, vt promptius reperet, vel saltem exolueretur: nunc autem difficile: Prætereà dānandum est balneum, licet ipsius virtute attractio materiae ad exteriora, ea que ignobilia speratur: ipsa enim transmittitur ab ignobilibus partibus intestinis, ad ignobilem cutim, sed per 40 par

Non fiant
dura, quia
densant, sed
multa po-
tius que di-
gerunt li. 2.
& 3. sani-
tat.
Apho. lib. 4.
sub cane.

partes nobiles, hepar & venas, cum præsertim natura melius vacuet propinqua, maxime si viæ adsint conuenientes. Materia enim vacuanda est per partem, ad quam magis declinat, præcipue si ea erit idonea, inquit Hippocrates. Errant igitur omnes sine discrimine, post sumptum medicamentum lauantes, obstructionsq; & cutis vitia excitant. Reuera autem balneum nequaquam salubre est, post medicamentum purgatorium, nisi cum immodicè vacuat: tunc enim auertendo materiam fluorem sistit. Postquam verò in balneo diu sudatum est
 10 adstringentibus vires sunt firmandæ, ne laxata purgando viscera, materias recipiant, & vt materiæ ad oppositum conuertantur. Si verò hæc non contulerint, corpus eius torum pannis lineis aqua infusis tam diu in balneo vndique percutiat, donec ipsa cutis rubeat & inflatur, tunc fricetur vt fudet. Sedere autem in balneo, super calidos lateres, aut lapides leues raros: aliis verò hypochondria, ventrem, lumbos calfacere, in id multum confert.

Extremorum item ligaturæ per insitas dolorificæ, & frictions materiam per aluum fluentem in contrarium auertunt præsertim si ab alis & inguinibus cœpræ descendat. Idem præstant diuretica, hoc est, vrinam mouentia. Mictus enim noctu plurimus, paruam significat deiectionem, vt inquit Hippocra. quoniam vrina largior, vt etiam sudor, multam deiectionem sistit, materia ab intestinis, & summa hepatis, ad renes vel poros partium retracta, & ob sterus siccum, & ad excretionem pigram relinquente, vt Humain visum est. Vomitus quoque in hoc affectu prouocare in contrarium reuellit [vt à longo alui profluuiio habito, spontinus vomitus superveniens morbum soluit.] Quomodo enim fluor alui vomitum, alio
 30 quando, sic vomitus fluorem alui curat, autore Hippoc. quando scilicet materia illorum causa ad oppositum trahitur, vt ait Humain. Auertunt etiam alui profluuium cucurbitulæ, hypochondriis, lateribus, ventriculo, lumbis, affixæ.

Cano quartus.

Molestam autem humorum in corpore agitationem & fluctuationem quiete, & somno sedamus: cum enim vacuationem ab elleboro immodicam sistere voles, somnum impera & quiete, inquit Hippoc. corporis scilicet ac animi, vt Heben Mesues interpretatur, idq; sensuum obiectis celebribus, & iucundis homini adlubitis. Somnus etiã inducendus est animu
 40

Lib. 1. apho.

21.

Aph. 83. lib. 4.

Is fuit Ioh. nitius Aph. expositor. Aph. 15. lib. sexto.

Aph. 15. li. 4

demulcentibus melodiis, & cantionibus, & musicis omnibus instrumentis: ad hæc remediis somnificis, & reliquis delirium sedantibus. Somnus enim profundior, & quies omnes humorum agitationes maximè sedat, ut contra indicat nauigatio turbari motione corpus, ut inquit Hippoc. Præterea in hoc affectu à cibo & potu omnino abstinendus homo est, nisi syncope, hoc est, virium præceps lapsus, timeatur: hi enim humorum agitationem augent, non remittunt.

Aph. 14.
lib. 4.

Canon quintus.

SCopus tibi sit præcipuus, animū exhilarare, corq; roborare, sumendis, admouendis, educendis, faciendis. Hominem igitur in domo temperata compone, non autè frigida (quoniam frigus humores intrò compellit, quos foras ad cutim traxisse fuerit salubrius) neq; item calida, quòd calor corpora resoluendo infirmat vires, ac deiicit. Cibus autem & potus, omnis est tibi deligendus, qui animum recreet, ac ipsum cor roboret, de quo postea plenius dicturi sumus.

10

Canon sextus.

Hvmores verò congelare, & narcoticis vti per fugium est vltimum: tuncq; solum, quando prædicta omnia nihil contulerunt, & curatio propè deplorata est: narcotica autem fortia tibi vtenda sunt, qualia antidotus theriace & Philonis, & similes: at verò grauissimè errât, qui horum affectuum initio narcoticis vtuntur: hæc enim verè non curant, sed velut cōgelatā materiā intus cohibent, quæ non multò post impetu maiore ruit, quàm prius, relictis in corpore per hæc congelationis, & mortis quibusdam rudimentis. Vera autem curatio fuerit causæ fluore excitantis ablatio, partibus interea & facultatibus nos gubernantibus, in vnū reductis, & roboratis, ut diximus. Vbi verò necessitas inuitat, præsertim quando prædicta omnia nō cōtulerūt, narcoticis vti cogimur, prius tamè castigatis secundū modos & conditiones, quibus ipsorū nocumenta emendantur, eaq; quā plurima: vitæ enim sunt omnino cōtraria (congelant nanq; & stupefaciūt, & mortificant) præcipuè si simplicia sint, & eò magis si sint recentia. His autem narcoticorum noxis, ars tribus remediorum mistis generibus præcauet, & horum actiones tutas reddit. Primo loco miscentur, quæ narcoticorum congelationē resoluunt, & auferunt, ut castorium, piper, crocus, hæc enim sunt velunt theriaca narco-

30

40
tico

ticorum: piper quidem & castorium resoluendo, & dissipando, crocus autem coquendo, & narcotici vim cohibendo. Secunda miscetur, quæ facultates nostrum corpus dispensantes firmat, & spiritus instaurant, ut spica, doronicum, zedoaria, & alia tum cardiaca, tum stomachica, vitæ, seu dictis facultatibus commodantia. Tertia miscentur narcoticis, quæ materias de parte in partem fluentes agitasque sistunt, & cohibent, ut myrrha, thus, gummi iuniperi, & similia. His enim narcoticorum malignitas reprimitur. Verumtamen si narcoticis ab-
 10 stinere potes, præstantius quidem fuerit: sin uti cogaris, potui ne da, sed emplastris adhibe, aut si per hæc parum proficitur, balanis aut clysteribus. Quod si potui dare cogaris, cum præ- meditatione & cautè dabis idque antiquatum potius, quale scilicet minus est noxium, virtute narcotici, coctione & rerum aliarum mistione, cocta & fracta. Vespere autem dormituris tempestivè datur, quia somnum conciliat agitationes sedan- tem. Dant item nonnulli manè, præsertim, quando ægrum in-
 20 somnia non torquet, tuncque minus crebram desurgendi ne- cessitatem, morsum excrementorum obtudendo, faciunt. Sed narcoticorum vsus est fugiendus mox à cibo, & in plenis cor- poribus aut impuris: purgatis autè est tutior. Caue itè ea dare diebus simul multis, sed tēpus interpone, quo roborantia dabis, quæ vitæ seruent thesaurū. Adde quod narcotica, oculis quo- que & sensoriis aliis nocent, nisi horum noxam studiosè vites, ut dando tam parvam quantitatem, quæ viribus nostris non officiat. Pauco enim & sæpe quàm multo semel uti, præstat. Quod autem ad dolorum insultus attinet, ante hos narcotica adhibere est satius: quanquàm interdum in ipsa commotione
 30 violenta, ut colico dolore vehementi, exhibere oporteat quod significavit Galenus, dum colico dolori multum vehementi, interdum necessariam magis esse dicit, per stupefacientia fal- sam curationem, præsertim cum magna est doloris intentio, quàm veram, ne vires interim resoluatur, & collabatur. Hæc verò narcotica fuerint vsu tutiora, primùm quod scripsit Israë- lita valenter adstringēs, ob id salubre ad fluorem alui, à medi-
 40 camento vel alia causa excitatum: recipit thuris drach. vnam; coaguli leporis drach. duas: opij drach. vnam: gallarum drach. tres: fiant ex eis trochisci drachmæ vnus. Datur autem vnus potui. Catapotia quoq; hæc filij Zesar, ad alui fluorem & flu-
 xiones ad viscera vel à visceribus, recipiunt bdellij, gummi

iuniperi, opij, thuris minuti, myrrhæ, croci, ana: fac cataportia ciceris magnitudine, da vespere à tribus ad quinque. Nostri præterea trochisci sunt efficaces ad immodicum alui fluorem à medicamento purgante excitatum, vel alia causa & ad choleram morbum. Nam & vomitum à causa præsertim frigida stringunt, & facultates corpus gubernantes roborant, & somnum conciliant: recipiunt verò cyperi, thuris minuti, ameos, gallæ, croci, gallæ moschatæ, caryophyllorum, balaustij, chamæpityos, malicorij, myrrhæ, spicæ, ana drac. duas hyoscyami, opij, ana drach. vnam, & dimidiam: fac trochiscos aurei vnius: datur vnus. Sunt & alij nostri trochisci in præsentem scopum efficacissimi, hoc est, ad stupefaciendum, & omnem alui fluorem & vomitum à causa calida. Recipiunt spodij, seminis rosæ acaciæ, hypocisthidos, balaustij, sanguinis draconis, gallæ, croci, ana drach. duas: boli drachmam vnam & dimidiam: opij, hyoscyami, ana drachmam vnam: fac trochiscos drachmæ vnius: datur vnus cum aqua rosarum.

THEOREMA

QUARTVM.

QUARTVS nobis scopus superest, correctio scilicet noxarum in corpore à medicamento post purgationem relictarum, capitibus tredecim absolueda.

Curatio febrium purgationi superuenientium.

CAPVT I.

DE morborum purgationi immodicæ succedentium curatione agamus, primumq; de febribus. Has autem medicamentum purgans excitat, vel quod ipsum immodicè calidum & acre intemperiem calidam siccam in corpore relinquat, vel quod materiam commouit, non expulit, hæc autem velut conculcata putrescit, & febrem excitat vel quod sumpto valenti medicamento purgante, motus vehemens corporis aut animi superuenit: vel quia frigoris occursum pori sunt densati, qui vaporibus transpiratione prohibuerunt: vel quia sol humores iam motos incendit: vel quia post medicamentum purgans homo cibum celeravit, quo factum est, vt medicamenti aliquid cum alimento in venas penetrarit, & fluxum valentem concitauit, aut materiam concul-

culcauit, & ob id putredini parauit: vel quia quæ materiã co-
 7 quere & expulsiõni parare debebãt, antè nõ sunt sumpta. Qua
 propter medicamentũ purgans, dũ crudã materiã trahit, in-
 terdũ naturã dissoluit, nec vacuat humores, sed conculcat &
 putredini parat. Atq; vt summatim dicã, error omnis in victus
 ratione febres has excitare potest. Has autẽ febrũ causas præ-
 cessisse cũ certò intellexerimus, abigere per cõtraria, si adhuc
 perseverant, oportet: nisi febris magnitudo curãdi ordinẽ in-
 terpellat. Interdum enim causæ febrũ gignentis maior est ha-
 10 benda ratio: interdũ febris, præsertim cùm malignior est. Que
 duo tibi diligẽter sunt discernẽda. Quòd si causa febris est fri-
 20 gus, poros defans, adhibe quæ diximus poros aperire, & vapo-
 res transpirabiles reddere: quas ad res sudorem prouocasse est
 imprimis salubre. Si autẽ vel solis æstus, vel medicamẽti calor
 vehemens & acer, febrim excitat, calorem hunc extingue re-
 frigerantibus, & acrimoniam obtũde remediis post dicẽdis. Si
 præterea materia vacuanda tãrũ est, cõmota & inde cõcul-
 cata putret, æquetur, & expulsiõni parata vacuetur. Si à motu
 corporis aut animi post medicamentum febris est, cura vt dia-
 20 riam ab his causis natam. Si à festina comestione sequuta est fe-
 bris à cibis abstinẽdo curatur. Si præterea febris est multũ ar-
 dens, calorẽ flammeũ extinguentibus cura, aërẽ appara, cibũ,
 potum, vnguenta, emplastra cordis, & hepatis frigida suffice,
 & odoramenta frigida, & medicamenta cardiaca frigida. Po-
 stremò balneis temperatis corpus humecta & vtere reliquis
 omnibus, quæ cõtra februm ardorem à peritis scripta sunt. Si
 autem pigra febris est, interdum eius causa æquãda, expulsiõ-
 ni paranda, vacuãda: est quando febris maius est momentum.

Cephalalgia post purgationem.

C A P. I I.

30 **D**olor capitis à purgatione fit, vaporibus in caput subla-
 tis, à medicamento purgante: præsertim violento, aut im-
 perfectè vacuante, aut materiã mouente quidem in capite, sed
 non educente: aut à causa aliqua externa superueniente, vt ca-
 pitis calore, frigore, & similibus. Eius autem doloris curatio
 est quoque in promptu, causa ipsius cognita. Si enim à vapore
 est sursum ascendente, ad contraria is reuellit̃ dictis prius
 remediis. Si verò iam sit elatus, idemque calidus, humeralem
 40 aliũ dolores à causa frigida. Ad id autem secta malleoli vena re-
 me

*Curatio sta-
 tim se exhibet post esse
 elricis cau-
 se cognitio-
 nem, libro
 7. meth.*

medium est præstantissimum. Si denique crassus est vapor & frigidus, curatur remediis morbo conuenientibus, tibi non ignotis. Verùm si materia est mota, tandem vbi cocta erit, vacuetur purgatione idonea. Si postremò dolet caput ab intemperie, medicamēto vel aliis causis succedente, curetur alterantibus contrariis conuenientibus.

De Vertigine post purgationem.

CAP. III.

Ut si phialā aqua plenā circumagat et corpus vertas, phiala te quiescente, motus aquæ & spiritus in gyrum persequerat. Sic in ebris vertigo fit.

Vertigo inde accidit quòd interdum vapores à medicamento moti & sublatis, caput petunt: ibiq; motum rebus agitatæ proprium excitant, qualis est aquæ in gyrum cōmotæ, vel in vorticibus circumactæ ob alterius occursum: qualis item est rerum leuium venti vertiginosi turbinoso flatu circumactarum. Vertigo autem à vaporibus in nobis fit, quando hi in cerebri ventriculis & arteriis circumacti, vnà secum spiritus circumagūt, & maximè quo loco nerui sensuum opifices oriuntur. Quapropter imaginatur æger omnia super seipsum volui, & terram sub pedibus tremere & moueri. Istud autem symptoma hoc modo curabis: si abundet sanguis, humeralem incidere: scarifcato: item aurium cartilago, & cucurbitulæ ceruicibus affixæ & cruribus, in id admodum conducunt: & præter hæc victus ratio tenuis, quæ sanguinem minuat: post hæc omnia aquæ dulcis balneo lauabis. Si autem vertigo est ab humorum copia, vacuentur vomitu, aut [potius] deiectione: post hæc cerebrum his quæ affectui quoq; conueniunt, roborandum est. Frictio quoq; partium inferiorum, & alia quæuis in contrarium reuulsio, prodest. Prouidendum quoque est partibus his, vapores in cerebrum transmittentibus, vt ventriculo, hepatis, lieni, folliculo fellis, & aliis: Postremò quod in capite, reliquum est vaporum, id resoluendum est.

De visus imbecillitate post purgationem.

CAP. IIII.

Visio fit imbecilla post purgationem, interdum ab oculi partium siccitate immodica superflue vacuationi succedente: interdum ab humore in nerui optici cavitae coacto, quem medicamentū liquauit, & nō vacuauit: interdū à vapore crasso turbido, quem medicamentū ad caput & videndi instrumenta subleuat. Si autem visio imbecilla sit ob siccitatem vacua

vacuationi immodicæ succedentē, humectantibus curanda, cibo, potu, proba nutritione, balneo, somno, & cæteris corpus totum, & oculos præcipuè, humectantibus. Si ab humore per medicamentum liquato in neruo optico, curabitur catapotis coccis, & ex hiera, & ex aromatibus, quæ in antidotario descripta habes. Destillato quoq; in oculum succo chelidonij, & fœniculi, & felle perdicis, aut ericij, aut aquilæ, aut capræ, aut collyrio ex fellibus. Si ex vapore crasso & turbido excitatur visio imbecilla, humor est vacuandus, à quo tenuatō vapor attollitur, & vapores sursum ascendentes sunt tum repellendi, tum ad inferiora reuellēdi per horum frictionem, & exercitationem. In oculum verò dicta collyria instillanda. Adhæc salubre est ieiuno quidem ventriculum excrementis purgare hieræ picræ infuso, aut aloës, aut absinthij decocto, aut oxymelite scillino. Post pastum verò vapores à cibo leuari solitos prohibere, coriandro præsertim, & cydonio, & similibus. Postremò adhibe oculis, quæ ipsos roborent, & tergeant, quantū tibi videbitur.

De Ventriculi imbecillitate post purgationem.

C A P.

V.

Ventriculi imbecillitas interdum est cōmunis toti ipsius corpori, tuncq; omnis facultas naturalis (cuius origo est ventriculus) imbecilla simul efficitur: interdum ori ipsius (quē stomachum appellant) est propria, tūc appetētia fit imbecilla: interdum fundo ipsius, & villis retinentibus, tūc retentrix imbecilla sequitur. Ventriculo autē imbecillitas post purgationē accidit, quod medicamentū ei intemperiem pariat, aut ipsius corpus inanitione immodica extenuet & rarefaciat: aut humorem benignū supernatātē vacuet, & noxium relinquat poris immersum, aut adhærentē, aut imbibitum: aut materiam mouit in eo, sed non expulit: aut ipsum medicamentū in ventriculo permanet, villis eius adhærens: aut ipsum est igneum & multum acre, ob id ventriculi superficiem vehemēter afficit, & vlcera. Agens nanq; in partem sensū exacto præditam, vehementius imprimitur, & magis afficit. Huic autē morbo alios multos excitaturo, facile cognita tibi ipsius causa, occurrēs: nunc per ea, quæ corrigunt quantū incommodi à medicamento ventriculus accepit: nunc per ea, quæ imbecillitatis causas vel auferunt, vel corrigunt: nunc per ipsam roborantia: nunc per ea, quæ prohibēt materias ab aliis partibus in ipsum effun

Curatio.
lib. 7. metho
di etiam do-
cetur.

* Lib. 2. de effundi & affluere. * Id quod frequenter contingit, praesertim disse. feb. ad cum materiae redundant in aliqua parte vicina, eaq; robusta: sine & lib. transmittit enim ad imbecillum ventriculum, ob id promptu method. 12. ad recipiendum. Agens enim etiam non ita validum, facile im- Lib. 1. Feb. primit in corpus ad patiendum preparatum.

Canon primus.

Medicamenti natura lib. 3. temp. & initio simp. **C**um medicamentis purgantibus prope omnibus propriu sit ventriculo nocere, multisq; causis & modis ipsum la- cessere, ob suae scilicet substantiae contrarietatem, & actionis violentiam, in ventriculum ipsa recipientem, totamq; ipsius naturam: multa cura, praecipuoq; studio, his tum causis, tum modis molestiarum est resistendum, his praesertim remediis, quae ipsum roborat, & quiete somnumq; conciliant: ut alimentis his delectis, & paulatim datis, quae ventriculum roborat, eiusque partes in unum cogat, & lassitudinem ab eo purgante medicamento ipsi impressam abigant. Neq; imitandi sunt, qui post purgatorium medicamentu festinanter iura pingua, & pulmenta mollia propinant, cum haec ventriculum laxent, & emolliant, & repleant, ob haecq; cibi fastidium & nauseam generet. Quamquam iusculum huiusmodi sorbere interdum est necesse, tum praesertim, quando medicamentu violentius a partibus nutritorius deturbandum est. Iusculum enim lauat, & cito lubricare facit medicamentum. Dandus itaq; tunc cibus, qui ventriculi partes laxas in unum cogat, ipsumq; roborat: qualis maxime idoneus fuerit subacidus, & subausteris aromatibus parum astringentibus conditus, ut mirta & fegles, conditu cydoniorum, & similia. Paucus autem dandus est, quantum scilicet ventriculum grauaturus non est, sensimq; augendus, donec ad consuetam ventriculo quantitate ventum sit. His autem cibus omnino miscere oportet mentham, omphaciu, cydonia, & mirtiana mala, succum granatorum & rhois, cydonia condita, cydoniorum conditum, aromata, & similia. Bibat autem vinum tenue, odorum, leue, aqua sole vel igni parum cocta, quanta opus est, dilutum, pauca quoq; rosata adiecta. Vitet autem vinum dulce, crassum, turbidum, aquam praeterea tum calida, tum exacte frigidam: illa enim ventriculum laxat, & virtute eius dissipat: haec imbecillum calorem extinguit. Potus vero sit parcus, etiam si magna sitis est, quam potu largo placare ne-
ten

tentes. Nam sitim tolerare, ventriculum roborat. Vitet præter hæc pinguia, pisces, fructus, cibos coctu difficiles, & mali succi, coitum, & iram. Hæc enim post purgationem corpus senescere faciunt, & in morbos præcipitant. Somnus verò post purgationem ventriculum & corpus reliquum emendat, & pristino vigori maximè restituit. Omnes enim ventriculi molestias ex vacuationis agitatione proficiscentes sedat. Deligatur iraque

cibus & potus talis, & paucus aër temperatus, gaudium, delictia, & reliqua id genus, victus ratio. Balneum verò his est nocentissimum, nisi immoderatiùs vacuetur: tunc enim necessarium ob id per immodicam huiusmodi vacuationem imperandum est.

Canon secundus.

IN auferendis verò causis imbecilli ventriculi, danda est opera, vt quæ illas auferunt remedia omnino etiam ventriculum robovent, vt his integra succedat vetriculi sanitas. Quæ rem præstabunt mista illis cardiaca medicamenta, & stomachica.

Si autem imbecillus est ventriculus, ab intemperie per medicamentum excitata, curabis idoneis ei intemperaturæ mistis remediis. At si imbecillus est ventriculus, ob id quòd per purgationem latera eius sint rarefacta & attenuata, sanatio est difficilis. Curabis tamen partim victus ratione, virtutem eius paulatim instaurante, potissimum quiete, & cibo boni succi citò nutriente sed pauco, qualis est vitellus oui recentis & sorbilis, hepar gallinæ iuuenis & pinguis, ala auium & pullorum, vinum odorum: partim medicamentis virtutem ipsius congregantibus sumptis, qualia sunt astringentia, odorata, non valentia. Emplastrum quoque ex medicamentis astringentibus, & odoris ipsi imposuisse confert: conseruat enim ipsius calorem resoluè periclitantem, ob ventriculi raritatem. Quòd si adedò attenuatus sit ventriculus, vt hectica immincat, ventriculum modis omnibus humecta, præcipue his, quæ tum corpus, tum virtutem instaurare partim diximus, partim dicemus. Si præterea ventriculus est imbecillus, ob id quòd humorem benignum vacuauit medicamentum, & prauum reliquit, aut quia humorem prauum commouit quidem, sed non vacuauit: eo humore vacuato sanabitur, si ventriculum quoque postea roboraris. Quòd si

aph. 21. li. 5.
Sicca re-
triticè vè-
tricoli ro-
borant lib.
Symp.

Balneum
aque tem-
perata ad
cutim auer-
tit. Sit autè
breue, & si
opus est, fre-
quès, ne vi-
res reliquas
dissipet.

Hæc lib. 7.
metho.

Olea, vn-
guenta ce-
rata, empla-
stra, lib. 7.
metho.

imbe

imbecillus est, quia medicamento portio villis ipsius adhæret, dictis remediis curatur. Si ventriculum vlcus à medicamento imbecillum fecerit, idq; recens sit, dà roborãtia, & vlcus glutinantia: si verus, tergentia aliquando, aliquãdo glutinantia & roborantia.

Canon tertius.

MOdus autem tribus vētriculum imbecillum roborabis: primò, causa lædente ablata, quemadmodum ante doctui: secūdo, his quæ ipsius lassitudinem tollere scripsimus: tertio, cibo, potu, & aliis omnibus, quæ roborant, & virtutem instaurant, adiuuantibus in id aromatis stypticis, & rebus aliis parum acidis, præsertim primum aut secundū [caloris aut frigoris] gradum non excedentibus, quibus natura gaudet. In singulis autem tribus modis prædictis, cor vitæ thesaurum roborare conuenit.

Canon quartus.

Vacuata ex ventriculo materia, ad ipsum affusa, iterum recipi in eundem prohibebis bifariam: primò, materia ad contraria reuulsione, per frictionem extremorum, & alia iam dicta, præter balnea: secundò, virtutem ventriculi in vnũ cogendo, ipsumque ventriculum roborando, ne humores ab aliis partibus transmissos recipiat. Virtus nanq; vnita contrariam fugat, non admittit.

De siti post purgationem.

C A P. V I.

Hæc propè **S**itis antè interdum fit, quàm purgatorium medicamentū vacuet, interdum purgationem sequitur: est quãdo immo-
omnia ex cõ *mētario Ga* dicam purgationē. Si ante vacuationē exciterur sitis: eius cau-
le. in Apho. sa est, vel medicamentum, vel ventriculus, vel humor vacuan-
19. lib. 4. dus. Medicamentum quidē calidum, acre: salsum, amarū, aut
Sitis à cali- aliter desiccans: ventriculus verò natura calidus aut siccus, aut
do, vel sicco, calidus simul & siccus humor calidus & acer, vt bilis, flaua
vel vtroque præsertim, & salsa pituita ventriculo consuetior. Hic autem
lib. 1. simpli. cum medicamento vbi vacuatus erit, sitis cessat, nisi fortè is
cap. 30. humor intemperie in parte reliquerit. Si autem vētriculus hu-
Aphorif. 19. more crasso, lento, & pituitoso abundat, sitis nõ gignitur. Hoc
lib. 4. a hoc autem vi purgatrice medicamenti vacuato, sitim succedere
diuersus est. bonū est. Id quod Hippocrates innuit hoc aphorismo. Si quis
 ob suam

Ob suam plenitudinem non sitiatur purgatus, iterumq; sumpto medicamento non sitiatur, iterum atque iterum purgandus est, donec sitiatur. Qua sententia voluit Hippocrates, ut Rufus est interpretatus, † confertim exquisitissimè corpus esse vacuandum, donec sitiatur. Rufus autem malè oblitus erat sermonem Græcè, vul- hunc Hippoc. in Epidemiis dicentis, per opus medicamentum purgatorij non veniendum esse ad ultimam vacationem, quòd semel. hæc naturam terret. Ob id salubrius putauit Galenus, vacua- tionem iterare, quàm semel multam facere. Hac igitur ratione sitis à purgatione laudatur. Sitis verò illa laudabilis Ioannitio significatur, cum qua simul adsint etiam laudabiles & legitima, læuitas, iucunditas, quies. Immoderata autè actioni purgantis medicamenti succedens sitis, ab Hippoc. non intelligitur, quòd inanitio immodica hecticam, & attenuationem ventriculi, & sitim, & asperitatem excitat: estq; illa terroris signum potius, quàm commodi alicuius. Siti verò quam Hippocrates intellexit, nullis opus est remediis, præterquam tolerantia, & somno. His enim duobus sic sedatur, ut etiam probius coquat ventriculus. Ne igitur tam confidenter potum multum mox propines. Hic enim virtutem abolet, sitimq; potius auget, quàm minuat. Ad hæc obstructiones prauas excitat, quibus hydrops interdum succedit. Cum verò sitis est à calore ventriculi, blande tractanda est, quoad medicamenti purgantis actio erit absoluta. Tunc enim si ventriculi intemperies perseveret, sitim curato his quæ intemperiem conuenienter permutant. Cauendum autem tibi est, ne naturam potu multo obruas, cum sitis potius frangenda sit his, quæ lambendo sumuntur, qualia multa doctis scribuntur. Si denique sitis vacationem immoderata sequatur, modis omnibus, totaque victus ratione humecta: cautione tamen interim adhibita, ut coctio sumptorum fiat, & prædictis roboretur.

† ἀβρόως
Græcè, vul-
gò simul &
semel.
Rufus Ephe-
sius medicus
carpitur.

Ut siccitatem
emendat. Ga-
len. libr. 7.
meth.

De singultu post purgationem.

CAP. VII.

Singultus est ventriculi motus conuulsorius, à re ipsa noxia excitatus: seu, est partium ventriculi motu violento aggregatarum contractio. Is autem medicamento purgante aut interuenit, aut succedit. Interuenit quidem, nunc medicamento purgantis ratione, nunc ob materiae per ipsum motæ naturam.

Sic Gale. in
sympto. dif-
fer. & aph.
3. lib. 7.

Medicamenti ratione, quia ipsum aut suo calore immodico &

acrimonia mordet ventriculum, aut ficcitate eundem corrugat & coarctat. Ob materiæ verò per medicamentum motæ naturam, cum ipsa in ventriculum effusa aut calida acris, mordax, suo morſu conuulſionem excitat: aut crassa frigida eundem grauat & replet: aut in flatum est soluta crassum, replentem ac extendentem ipsius tunicas. Succedit autem singultus actione medicamenti purgantis, ob ficcitatē ab immodica vacuatione excitatam, & eam aut nondum consummatam, aut confirmatæ proximam, quæ Hippocrati signum est lethale. Singultus verò quem medicamentum purgans per se excitauit, curatur, his vicissim adhibitis, quæ ipsius virtutem alterant. Ob materiæ verò naturam factum curabis, blandè acrimoniam ipsius frangentibus, donec ipsa materia vacuetur: quando etiam vestigia ab ipsa ventriculo impressa alterare oportet. Factus verò singultus à ficcitate non consummata, humectantibus iuuatur: quin & interdum sanatur. A ficcitate autem velut sigillo impressa, & consummatæ propinqua, vix sanatur, vt inquit Hippocrates in Aphorismis. Id quod eo posteriores quoque asseruerunt.

De dolore ventriculi post purgationem.

CAP. VIII.

Dolor ab alteratione subiecta aut solute excitatione continui mouit, non dissipauit. Si intemperies est, eaque sola, curabitur contrariis alterantibus quantum conuenit. Si verò non sola est, sed cum materia, ea prius coquenda, post vacuanda. Si ulceratus est ventriculus, hæc solutio continui curanda remediis nobis dictis. Si à flatu calido aut frigido, resoluatur hic remediis, quæ docti scripserunt.

Ibidem.

Gal. lib. metho.

De vlceratis intestinis post purgationem.

CAP. IX.

In testina vlcerantur aut à medicamenti facultate, aut materia acri, incidente, vlcerante, à medicamento mota. Diximus autem medicamenta, quibus est incidendi ac vlcerandi proprietas. De hisque iterum dicemus in simplicibus.

Distinguenda verò tibi sunt intestina vlcerata, sintne superiora

riora seu tenuia, aut inferiora & crassa, aut media.

Quam rem ex situ doloris & puncturæ discernes, & strepitum [βογβογγιστος Græci, vulgus gurgulationes vocat] differentiis, & aliis signis, quæ à peritis medicis conscripta sunt: à quibus etiam ratio curandi vlcera intestinorum superiorum, inferiorum, & mediorum exactè est tradita: & ex illis tibi est cognoscendum. Quòd si hæc à medicamento purgantis reliquiis excitata suspitio est, curabis virtutem medicamento frangentibus remediis, & foras extrudentibus. Si à materia acri & ulcerante, eam coque & blandè clementerque expelle, ne noxam noxa cumules. Post hæc tergentibus & glutinantibus dietis utere.

De cruenta deiectione post purgationem.

CAP. X.

Dieictio fit cruenta vel intestinis à purgatione ulceratis, vel vasorum orificiis à medicamento mordente, vt colocynthide, cucumere agresti, & similibus, adeo patefactis, vt sanguine manent: vel ob id, quòd vacuatio tam immoderata per medicamento attractionem superfluam excitatur, vt vis naturæ afferatur, cogaturque ipsa magno suo incommodo sanguinem trahenti violentius medicamento permitttere. Vlcera autem curationem iam diximus. Si venarum ora immoderatiùs pateant, curabis remediis priùs dictis, præsertim quæ partium essentiam vniunt, roborant, glutinant. Si denique cruenta sit deiectio, à purgatione immodica est iam dicta prius curatio.

De Tenesmo post purgationem.

CAP. XI.

Tenesmus fit spinctere vel ulcerato, vel medicamento, aut materia per sedem vacuatæ acrimonia commorso, vel perfrigerato. Ob quæ fit inanis quædam desidendi cupiditas. Curatur tenesmus balanis, enamatibus, emplastris, pro varia affectus causa scriptis à doctoribus.

De lassitudine seu imbecillitate corporis post purgationem.

CAP. XII.

Corporis imbecillitas interdum vacuationi immodicæ succedit tanta, vt vires prosternantur, ob id rectè Galenus vacuationem repetere, quam exquisitè semel vacuare maluit: &

Gal. libr. 6.
loc. affect.
cap. 2.

Hipp. lib. de
natu. huma
na.

Spincter mus
culus sedi
rãsuersus,
eam clau
dens.
A' pituita
etiã vitrea
& salsa
mordetur.

Syncope est
præceps vi
riũ lapsus.

Aph. 5. li. 1. in morbos à plenitudine, quàm ab inanitione, aliquem prola-
 in progn. li. bi, tolerabilius esse existimavit: id ipsum què verbis Hippocra-
 2. rat. vic. tis confirmavit, dicentis facilius esse repletum inanire, quàm
 acutorum. inanitum replere. Morbum autem posse curari, vel non pos-
 Copie quàm se, ad virtutem refertur, autore Ioannitio: illud quidem sal-
 inopie præ- uam, & integram: hoc verò lapsam, vel imbecillam. In mor-
 sentius re- bis autem à repletionem, salva magis est natura: in his verò,
 medium. quos inanitio parit, velut lapsa iacet. Est igitur repletum ina-
 Naturam mor- nire promptius, quàm contra: Corporis quoque imbecillitas
 bos sanat. interdum sequitur medicamento purgantis malignitatem, ob
 Plenum in- excitatam scilicet ab eo intemperiem: aut naturæ fatigatio-
 anitur omni- nem, propter ipsius cum natura contrarietatem. Quapropter
 propemodū æquum esse censuit Democritus, valens medicamentum red-
 genere cau- dere imbecillum, malignum verò salubre. Id quod opere hoc
 sarum salu- toto contendimus, & præstare conamur. Imbecillitas corporis
 brium: ina- purgati item gignitur, interdum ab externo calore & æstu,
 ne autē cor- natiuum calorem & spiritum dissoluente, & à corpore profun-
 pus viuum- do ad cutim trahente. Ira quoque purgationi accedens, & so-
 sola nutri- licitudo, & coitus, & labor, & reliqua viuendi ratio praua, vi-
 tione repleri- res deicit. Hanc autem corporis imbecillitatem sanabis, co-
 potest, vt li. gnita ipsius causa: ad quam propulsandam interdum conatus
 7. meth. per omnes nostros dirigimus, ea què demum est ritè curandi me-
 cibū coctū à rhodus, & opus medici præcipuum. Est tamen quando prius
 virtute ro- contra ipsum symptoma nobis pugnandum est: tunc præser-
 busta, qua- tim, cum ob ipsius vehementiam virium resolutio timetur. Si
 lis in plenis autem imbecillitas hæc ob vacationem immodicam contin-
 est potius, git, analepticæ artis parte, hoc est resectoria & renutritoria,
 quàm ina- vtendum est, vt in ventriculi imbecillitate diximus. † Si verò
 natis. imbecillitas hæc corporis ab intemperie est, contrariis antè di-
 Curatio. ctis profligetur. Si fiat spiritibus ab æstu, labore, coitu, ira, re-
 † sicommo- solutis, prædicta victus ratio est necessaria. Cum verò contra
 Gale. lib. 7. symptoma pugnamus, renutritoria victus ratione & robo-
 meth. rante est opus. In id etiam perquam commoda est delectatio,
 & alimenti paulatim pro viribus facta accessio. Ad hæc som-
 nus, quies, iucunda & suaueolentia adhibita, medicamenta car-
 sic lib. 7. me- diaca & stomachica. Balnea quoque præsertim dulcis aquæ,
 tho. Gale. absoluta propemodum curatione sunt saluberrima: & in his
 ipsis ius pullorum & auium aliarum, & vitellos ouorum for-
 bere, præsertim si lenis frictio præcesserit, & neruorum mu-
 sculorumque vnctio ex oleo aliquo temperato, quale est oleū 40

ex spica, oleum chamæmeli, oleum leucoij lutei. Oleum quoque vetus, autore Galeno, lassitudinem soluit. Adhæc oleum mastichinum, cum oleo rosato, & vino antiquo factum, lassitudinem, debilitatemque neruorum aufert.

De conuulsione post purgationem.

CAP. XIII.

Conuulsio in purgatione ipsa interdum accidit, interdum post ipsam. Quæ autem in purgatione accidit, interdum fit ob materiam multam à medicamento commotam, non tamen vacuatam, sed ad neruos & musculos aliquando procumbentem, eosque replentem, & villos ipsorum extendentem. Quo fit, vt nerui & musculi in latum aucti, breuiores euadant, longitudine scilicet naturali tum minuta. Quapropter ceu chordis tensis vincæ partes, motu contrahuntur dolorifico multum, qualiter arcuum chordæ breuiores redditæ. Porro ad hanc conuulsionem propenti sunt magis, quibus est corpus impense plenum, & meatus in eo angusti: quibus item nerui sunt humidiores: qui denique vino se multo frequenter ingurgitant. Fit item conuulsio hæc interdum à vapore turbido, crasso, quem cum flatu instante medicamentum ad neruos sustulit. Fit etiam à frigore vehementi, neruos & musculos corporis purgati lædente, cogente, densante. Quapropter hi versus principium suum contrahuntur. Nonnunquam fit à medicamenti qualitate venenosa, neruos & musculos feriente, quam vt hi à se expellant aut vt omnino vitent, contrahuntur. Quæ verò ex siccitate conuulsio ab Hippocrate ceu lethalis damnatur, ea potissimum intelligitur, quæ fit à siccitate consummata. Quanquam autem ex repletione conuulsionem febris superueniens soluat Hippocrati, rectè viri huius consilium est accipiendum. Quædam enim à plenitudine conuulsio est, quam febris superueniens tantum abest vt soluat, vt etiam febrem ea de causa excitasse, malum geminet: qualis ea præsertim fuerit cõuulsio, quam parit materia multa per medicamentum commota: sed nõ vacuata, quæ in neruos & musculos, vt dixi, incubuit. Medicamentum nanque purgans, febrim flammeam dum reddit, venenosam ei qualitatem acquirit longè nocentissimam. Rectè autem curabitur, si repente materiam commotam vacuaris, idque vel medicamenti vim adiuuando, acquisita scilicet ei & facultate pleni-

Conuulsio-
nis essentia
Gale.aphor.
39.lib.6.

Aph.5. li.5.

vt aphor.1.
lib.5.

Aphor.3. &
4. lib.5. &

alijs pas-
sim, & ini-
tio prognos.

Aph.26.lib.
2. & 17.li.

4. & 5. &
70.lib.5.

Sic Gal. lib. 5. meth. in puncto neruo. tudinem vacuatura: vel etiam superdato valenter purgante alio, si opus esse tibi videbitur. Posthæc noxas neruoso generi impressas corrige, ipsumq; roborâ, & spinalem medullam, & cerebrum, & corpus reliquum. Si autem à vaporibus elatis cõuulsio fiat, curabis dicta victus ratione, & dictis omnibus remediis, quæ vapores in contrarium reuellere possunt. Si à frigore, calefacientia neruos & musculos omnia sunt remedio. Si à qualitate venenosa, curabis per ea prius dicta, quæ malignitatem hanc citò de corpore detrudunt: adhæc tum ea, quæ neruos & musculos à noxis in idem acceptis vindicant, tum per ea quæ ipsos roborant. Conuulsionem verò ab euacuatione immodica, lethale scripsit Hippocrates, quæ à siccitate omnino est: quam si consummata est, insanabilem diximus. Si non est confirmata, curetur ratione victus humectante, & auctiore tum cibo, tum somno, & similibus.

Apho. 3. &
4. li. 5. & a
libi passim:
Gal. li. 7. &
10. meth. &
Lib. februum
& de ma-
lasmio.

INDEX MEDICAMENTORVM

simplicium purgantium à Mesue libro secundo tractandorum.

MEDICAMENTA SIMPLICIA PURGANTIA.

	Clementer.		Valenter.	
Cholagog.	Aloë,	} trahendo & astringendo, flauæ: nã aliæ aliudvacuant.	} Raíces	Agaricus,
	Absinthium,			Asarum,
	Rosæ,			Aristolochia,
	Rhabarbarum,			Bryonia,
	Myrobalani,			Cyclaminus,
	Pruna,	Cucu. agrestis,		
	Tamar Indi,	astringendo.		Dracuculus & arus,
	Cassia,	} Lubricando.		Elleborus,
	Manna,			Esula,
	Viola nigra,			Hermodactylus
Psyllium,	Iris,			
Adiantum etiã phleg.	Scilla,			
			Turbith.	
Phlegmog.	Cnicus,	} Lachryma.	Euphorbium,	
	Lupulus,		Opopanax.	
	Hyssopus,		Scammonium,	
	Eupatorium & cholag.	Sagapenum,		
Melanogoga.	Stæchas,	} Fructus & flores.	Sarcocolla.	
	Aqua lactis.		Balan ^o myrepsica	
	Fumaria,		Centaurium,	
	Epithymus,		Colocynthis,	
	Thymus leuiter, magis phleg.		Coccum Gnidium,	
	Polypodium,		Genista,	
Ius gallorum phleg. cum phleg.		Ricinus,		
melanogogum cum melanog.		Senna.		
		Armenus lapis,		
		Cyanus lapis,		
		Nitrum,		
		Salu genera.		